

Magdalena Jankun

Laboratorium geograficzne

Autorski program rozwijający kompetencje kluczowe uczniów gimnazjum

Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie
Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie

www.wsptwp.eu

Akademia
Młodych
Noblistów

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Magdalena Jankun

Laboratorium geograficzne

Autorski program rozwijający
kompetencje kluczowe uczniów gimnazjum

Olsztyn 2010

WSTĘP

Geografia jest nauką, która ułatwia poznanie i zrozumienie zjawisk oraz procesów zachodzących w środowisku geograficznym.

Na zajęciach geografii w gimnazjum uczeń zdobywa wiedzę o warunkach przyrodniczych, w których żyje i gospodaruje człowiek, o wzajemnych relacjach, jakie zachodzą między przyrodą, człowiekiem i gospodarką. We współczesnej szkole uczeń czerpie wiadomości nie tylko z podręcznika, ale także z różnych źródeł geograficznych: zajęć i obserwacji terenowych, Internetu, itp. Autorski program stwarza możliwości do realizowania w sposób praktyczny tematyki geograficznej. Program nastawiony jest na samodzielność w dochodzeniu do wiedzy, sytuuje ucznia na pozycji badacza, propaguje metody aktywizujące, stawia nacisk na pracę zespołową, eliminuje werbalne, encyklopedyczne przyswajanie wiedzy. Zdobyta wiedza geograficzna jest i będzie niezbędna do dalszej nauki oraz będzie wykorzystywana w jego życiu codziennym.

Mam nadzieję, że program ułatwi Państwu pracę, a jednocześnie rozbudzi u uczniów pasje geograficzne, które będą rozwijane przez całe życie.

Magdalena Jankun

CEL GŁÓWNY

KSZTAŁTOWANIE U UCZNIÓW KOMPETENCJI KLUCZOWYCH, KTÓRE POMOGĄ IM W ROZWOJU ZDOLNOŚCI I OSOBOWOŚCI ORAZ POZWOLĄ NA JAK NAJLEPSZE FUNKCJONOWANIE W NOWOCZESNYM ŚWIECIE.

CELE OGÓLNE (KSZTAŁCĄCE I WYCHOWAWCZE) REALIZOWANE W CZASIE ZAJĘĆ:

I. CELE KSZTAŁCĄCE:

- kształtowanie w uczniach przekonania, że podstawą współczesnych nauk przyrodniczych, w tym geografii, jest umiejętne stosowanie wiedzy w praktyce, w życiu codziennym,
- korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu przetwarzania i prezentowania informacji,
- orientowanie się w przestrzeni geograficznej - całościowy odbiór o otaczającej ucznia rzeczywistości,
- wyjaśnienie podstawowych pojęć i praw, które ułatwiają zrozumienie procesów zachodzących w środowisku człowieka: lokalnym, regionalnym, globalnym,
- przedstawianie i interpretacja tematyki geograficznej za pomocą różnych form przekazu, np. fotografii krajobrazu, zdjęć satelitarnych i lotniczych, wykresu, opisu, modelu, technik multimedialnych,
- prowadzenie obserwacji bezpośrednich i pośrednich krajobrazu, jego elementów i składników, procesów i zjawisk geograficznych,
- prowadzenie obserwacji nieba,
- korzystanie z map, planów, fotografii, schematów, rysunków,
- posługiwanie się rocznikiem statystycznym i innymi tekstami źródłowymi,
- wykonywanie odkrywki geologicznej, profilu glebowego,
- przewidywanie następstw w czasie i przestrzeni wynikających z naruszenia równowagi w środowisku przyrodniczym,
- rozwijanie aktywności poznawczej uczniów dzięki wykorzystaniu różnych środków dydaktycznych i źródeł wiedzy
- kształtowanie łtwości wypowiedzi poprzez stosowanie różnorodnych metod aktywnych i aktywizujących,
- angażowanie uczniów w projekt edukacyjny,
- kształtowanie umiejętności skutecznego komunikowania się, czyli umiejętność współpracy w grupie,
- rozwijanie zainteresowania geografją, jako nauką przydatną w życiu, a przez to wpływanie na planowanie rozwoju ucznia i jego kreatywności oraz motywowanie do osiągania coraz wyższych celów.

CELE WYCHOWAWCZE:

- dbanie o stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska w swoim otoczeniu, bądź zachęcanie innych do takich działań, zgodnie z własnymi przekonaniem,
- docenianie roli przyrody w życiu człowieka i uwrażliwianie na jej piękno,
- krytyczne ocenianie działalności człowieka w środowisku geograficznym,
- wyrabianie poczucia tożsamości narodowej, regionalnej i lokalnej,
- budowanie miłości do własnego regionu i ojczyzny,
- wyrabianie szacunku i dumy do dziedzictwa kulturowego własnego regionu i ojczyzny,
- uświadamianie postaw poszanowania innych narodów, systemów wartości i sposobów życia,
- wyrabianie szacunku do pracy własnej i innych,
- budowanie dobrej współpracy w grupie, rozwiązywanie problemów i poszukiwanie kompromisu,
- prezentowanie i uzasadnianie własnych stanowisk.

NAUCZYCIEL PRAWIDŁOWO REALIZUJĄCY

CELE I ZAŁOŻENIA PROGRAMU:

- zna treści nauczania programu, cele szczegółowe kształcenia i wychowania oraz sposoby osiągnięcia celów,
- stosuje różnorodne metody aktywizujące oraz techniki nauczania,
- wykorzystuje różne środki dydaktyczne oraz różne źródła informacji,
- dostosowuje się do potrzeb i możliwości ucznia,
- ma na uwadze zdobyte wcześniej wiadomości i doświadczenie,
- preferuje nauczanie przez działanie.

ZAJĘCIA TERENOWE WYMAGAJĄ OD NAUCZYCIELA:

- opracowania toku zajęć w terenie (karty pracy):
 - wyznaczenie miejsca,
 - określenie czasu,
 - określenie celów,
- wybrania odpowiednich metod i technik pracy z uczniem,
- przygotowania przyrządów badawczych,
- oceny wykonania zadań przez uczniów.

KLASA I (70 JEDNOSTEK LEKCYJNYCH)

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
-----	---------------	-------------	------------------	--	--

Uczeń:					
1	1-2 (2h)	Nauki geograficzne, które budzą we mnie największą ciekawość.	Podział nauk geograficznych.	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „geografia”, przedstawia podział nauk geograficznych, wymienia podstawowe dyscypliny nauk geograficznych, wyjaśnia, czym zajmuje się geografia fizyczna i społeczno-ekonomiczna, określa miejsce geografii wśród nauk przyrodniczych, wyjaśnia, która z nauk geograficznych najbardziej go fascynuje; 	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie źródeł informacji do ukazania miejsca w geografii wśród innych nauk, wykonanie schematu z podziałem nauk geograficznych, praca w trzech grupach, uczniowie przedstawiają nauki metodą posteru: grupa I - kartografia, hydrologia, meteorologia, grupa II - geomorfologia, geologia, astronomia, grupa III - klimatologia, glaciologia, oceanologia;

2	3-4 (2h)	Źródła informacji geograficznej i umiejętność korzystania z tych źródeł.	<ul style="list-style-type: none"> Źródła opisowe. Źródła liczbowe: matematyczne, statystyczne. Źródła graficzne: rysunki, schematy, zdjęcia. Źródła mieszane: multimedialne. Obserwacje terenowe. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe źródła informacji geograficznej, podaje przykłady zastosowania wiedzy geograficznej w życiu, korzysta z dostępnych źródeł tj: plany, mapy, zdjęcia lotnicze i satelitarne, mapy ścienne, roczniki statystyczne, czasopisma geograficzne, przewodniki turystyczne, encyklopedie, leksykony, Internet, dokonuje obserwacji i pomiarów w terenie, gromadzi i informację zdobyte z własnych spostrzeżeń i obserwacji, identyfikuje obiekty geograficzne i porównuje ich rozmieszczenie np.: na zdjęciu lotniczym i satelitarnym korzystając z Google Maps, na mapie oraz na obserwowanym terenie; 	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie różnych źródeł geograficznych, objaśnianie w jaki sposób należy z nich korzystać, uświadczanie praktycznego wykorzystania źródeł geograficznych, praca w grupach z wykorzystaniem różnych materiałów źródłowych: (Temat warsztatu: „Jestem stąd”);
---	----------	--	---	--	---

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
3	5-6 (2h)	Przedstawienie tematyki geograficznej w formie graficznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Diagram. • Kartodiagramy. • Wykresy • Klimatogramy. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje dane liczbowe z map tematycznych lub z roczników statystycznych, • przedstawia dane na wykresach, diagramach, kartodiagramach lub klimatogramach; 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazanie sposobu wykonywania różnych form graficznych, • praca indywidualna: wykonanie kartodiagramu na mapie administracyjnej Polski - „Ludność województw: <ul style="list-style-type: none"> - pomorskiego, - warmińsko-mazurskiego, - kujawsko-pomorskiego, • wskazanie programu Excel do tworzenia profesjonalnych form graficznych;
4	7-8 (2h)	Mapa jako podstawowe źródło informacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Plany. • Rodzaje map i ich podział. • Skala mapy. • Generalizacja mapy. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między planem a mapą, • dokonuje podziału map, • określa zależność treści mapy od wielkości skali mapy, • porządkuje skale mapy według kryterium wielkości, • przekształca skale, • oblicza odległości w terenie na podstawie skali mapy, • oblicza skale mapy, znając odległość rzeczywistą pomiędzy obiektami przedstawionymi na mapie, • wybiera właściwą mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych, • analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych i tematycznych, • wyjaśnia na czym polega generalizacja mapy; 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z planami różnych obszarów, • program Google Maps oraz Google Earth, • przeanalizowanie map w atlasie o różnej tematyce geograficznej, • zapoznanie z różnymi rodzajami skali i umiejętnością przekształcania, • wyjaśnienie na czym polega generalizacja mapy, • wskazanie sposobu obliczania odległości z wykorzystaniem skali mapy oraz przekształcania skali mapy, • obliczenie odległości ze swojego miejsca zamieszkania do różnych stolic europejskich;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
5	9-10 (2 h)	Siatka kartograficzna ważnym elementem mapy.	<ul style="list-style-type: none"> • Układ południków i równoleżników na mapach i globusie. • Rodzaje siatek kartograficznych i ich przykłady • Długość i szerokość geograficzna. • Współrzędne geograficzne. • Odbiórniki GPS. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna układ południków i równoleżników na globusie i na mapie, • odróżnia siatkę geograficzną od siatki kartograficznej, • wymienia siatki kartograficzne i podaje przykłady, • stosuje ze zrozumieniem pojęcia: <ul style="list-style-type: none"> - długość geograficzna - szerokość geograficzna, • określa położenie geograficzne różnych punktów i obiektów na mapie; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca na globusie fizycznymi indukcynym: <ul style="list-style-type: none"> - zapoznanie z układem południków i równoleżników na globusie (z siatką geograficzną), - omówienie cech południków i równoleżników, • praca z mapą fizyczną: <ul style="list-style-type: none"> - zapoznanie z układem południków i równoleżników na mapie (siatką kartograficzną), - omówienie różnic między siatką geograficzną i siatką kartograficzną, - wykonanie prostej siatki kartograficznej Kirchhoffa, - uświadamianie potrzeby nanoszenia siatek kartograficznych na mapy, - zaznaczanie punktów na narysowanej siatce kartograficznej i określanie ich współrzędnych geograficznych, - zapoznanie z obsługą odbiornika GPS;
6	11-12 (2 h)	Czy możemy w pełni zaufać GPS?	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie położenia geograficznego różnych miejsc na Ziemi. • Obliczanie odległości wzdłuż południka, • 10- 111,1km. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne różnych punktów na kuli ziemskiej, • oblicza odległości rzeczywiste różnych miejsc wzdłuż południków, • wyjaśnia swoje zdanie do nowoczesnych przyrządów nawigacyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia na mapie i globusie , • ćwiczenia w określaniu współrzędnych geograficznych, • odszukiwanie na globusie i na mapie miejsc o podanych współrzędnych geograficznych, • praktyczne wykorzystanie współrzędnych geograficznych (woła nie o pomoc SOS), • zabawa integracyjna w parach, • ćwiczenia na siatce kartograficznej: „Siatki- trafiony- zatopiony”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
7	13-16 (4 h)	Zajęcia terenowe z mapą topograficzną, turystyczną i samochodową.	<ul style="list-style-type: none"> Orientacja w terenie za pomocą kompasu. Orientowanie mapy za pomocą kompasu. Czytanie mapy topograficznej, turystycznej i samochodowej. Znaczenie mapy topograficznej, turystycznej i samochodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznaje się z legendą mapy topograficznej, turystycznej i samochodowej, określa na mapie miejsce, w którym się znajduje charakterystyczne znaki i obiekty na mapie, które widzi w terenie, czyta mapy topograficzne, turystyczne i samochodowe, wyznacza trasę wycieczki, oblicza odległość rzeczywistą na podstawie skali mapy, wykonuje szlak trasy wycieczki; 	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenia z kompasami: -marsz na azymut, do wyznaczonego celu, orientowanie mapy za pomocą kompasu, objaśnianie legendy mapy: <ul style="list-style-type: none"> - topograficznej - turystycznej - samochodowej, odczytywanie charakterystycznych informacji przedstawionych na mapach, wyznaczenie trasy wycieczki - na podstawie mapy samochodowej – np.: „Wycieczka z mojej miejscowości do Elbląga”, obliczanie odległości rzeczywistej wybranej trasy na podstawie skali mapy, wykonanie szlaku trasy wycieczki na prostej linii z zaznaczeniem początku trasy, numerów dróg, liczby kilometrów, skrzyżowań, większych miejscowości, jezior, rzek, itp.;
8	17-20 (4h)	Jak przedstawić rzeźbę terenu na mapie?	<p>Wysokość względna i bezwzględna.</p> <ul style="list-style-type: none"> Poziomice. Metody prezentacji rzeźby terenu na mapach: <ul style="list-style-type: none"> -kopczykowa, -kreskowa, -poziomicowa, -hipsometryczna. 	<ul style="list-style-type: none"> mierzy wysokość pagórka za pomocą niwelatora, wyznacza poziomicę, oblicza wysokość względną i bezwzględną pagórka, wykonyuje rysunek poziomicowy pagórka, zna i umie stosować metody prezentowania rzeźby terenu na mapach; 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie z wysokością względną i bezwzględną różnych form terenu, przedstawienie metod prezentacji rzeźby terenu na mapach, wykonanie modelu pagórka z zaznaczeniem poziomicy (wykorzystanie masy solnej), zajęcia terenowe: <ul style="list-style-type: none"> -mierzenie wysokości pagórka za pomocą niwelatora, -przeprowadzenie w odpowiednich miejscach poziomicy, -wskazanie zbocza stromego i łagodnego pagórka, obliczenie wysokości względnej pagórka, wykonanie rysunku poziomicowego pagórka, zastosowanie metody hipsometrycznej na rysunku poziomicowym;

Lp.			Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
9	21+22 (Zh)	Czy mógłbyś być przewodnikiem po Tatrach Wysokich?		<ul style="list-style-type: none"> • Mapa poziomnicowa Tatr Wysokich. • Najwyższe szczyty Tatr Wysokich. • Tereny zagrożone lawinami. • Wysokość względna między schroniskami. • Kierunki główne i pośrednie. • Skala i odległości. 	<ul style="list-style-type: none"> • czyta mapę poziomnicową Tatr Wysokich, • odczytuje wysokości bezwzględne najwyższych szczytów Tatr Wysokich, • czyta wartości poziomicy i wskazuje przełęcze i doliny rzeczne, • rysuje profil doliny rzecznej, • wskazuje rejony o największym lawinowym zagrożeniu, • wskazuje kierunki różnych obiektów geograficznych, • oblicza wysokości względne pomiędzy znajdującymi się schroniskami, • oblicza odległości rzeczywiste w linii prostej pomiędzy szczytami i schroniskami; 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie strony internetowej Google Earth – Tatra Wysokie, • praca z mapą poziomnicową Tatr Wysokich - praca w grupach dwuosobowych: - wskazywanie kierunków różnych obiektów (szczytów, schronisk, wodospadów), - odczytywanie wysokości bezwzględnych najwyższych szczytów Tatr Wysokich, - wskazywanie przełęczy i dolin rzecznych na podstawie wartości poziomicy, - uzasadnianie przebiegu szlaków turystycznych, - narysowanie profilu doliny rzecznej, - obliczanie wysokości względnej pomiędzy znajdującymi się schroniskami, • obliczanie odległości w linii prostej pomiędzy wskazanymi miejscami i górkami, • praca w grupach - opracowanie szlaku turystycznego w Tatrach Wysokich np.: <ul style="list-style-type: none"> - Hala Gąsienicowa – Kuźnice, - Hala Gąsienicowa - Kasprowy Wierch, - Hala Gąsienicowa – Zawrat, - Hala Gąsienicowa - Przełęcz Liliowe, • liderzy grup przedstawiają opracowane szlaki turystyczne; 	

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
10	23-26 (4h)	Moje miejsce w tajemniczym kosmosie.	<ul style="list-style-type: none"> Budowa i wielkość wszechświata. Układ Słoneczny. Ziemia jak ziarnko maku w kosmosie. Ziemia ma ją planetą, co dzieje się poza nią loty kosmiczne współczesne badania kosmosu 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z różnych źródeł i opisuje narodzenie Ziemi i wszechświata, zna budowę i wielkość wszechświata, wymienia jednostki do pomiaru odległości we wszechświecie, zna różnice między gwiazdą a planetą, satelitą a kometą, meteorem a meteorytem, wymienia nazwy planet Układu Słonecznego według ich odległości od Słońca, opisuje budowę Układu Słonecznego na podstawie różnych źródeł, wymienia cechy różniące Ziemię od innych planet, wie, że na Ziemi istnieją odpowiednie warunki do zamieszkania przez człowieka, omawia współczesne badania kosmosu korzystając z zasobów Internetu i innych materiałów źródłowych oraz ich znaczenie dla rozwoju nauki, omawia loty kosmiczne oraz potrzebę umieszczenia sztucznych satelitów; 	<ul style="list-style-type: none"> praca ze słownikiem geograficznym: - wyjaśnienie terminów: gwiazda, planeta, satelita, komety, galaktyka, meteor, meteoryt, planetoidy, podawanie różnic między ciałami niebieskimi, planusza - opisywanie budowy Układu Słonecznego i wszechświata, zapoznanie z jednostkami odległości we wszechświecie, poszerzanie wiadomości o planecie Ziemi i jej miejscu we wszechświecie; phiła multimediałna - animacja filmowa Ziemia we wszechświecie, wykorzystanie polskiego portalu edukacyjnego: interkl@sa, „Lekcja geografii z kosmosu” , informowanie, że Ziemia jest dotychczas jedyną zamieszkaną planetą, omawianie współczesnych badań kosmosu i ich znaczenia dla nauki, wskazywanie na loty kosmiczne i potrzebę umieszczenia w kosmosie sztucznych satelitów, praca w grupach: wykonanie albumów „Planety Układu Słonecznego” ;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
11	27-30 (1h+ 3h)	Mikołaj Kopernik „De revolutionibus orbium coelestium.” Zajęcia w Planetarium.	<ul style="list-style-type: none"> Mikołaj Kopernik jego życie i badania. Teoria geocentryczna Ptolemeusza. Zasługi Kopernika dla nauk. Wielkie dzieło Kopernika. Helocentryczna budowa wszechświata według Mikołaja Kopernika. 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z Internetu w celu zapoznania się z życiorysem wielkiego astronoma, omawia zasługi M. Kopernika w badaniach wszechświata, charakteryzuje teorię geocentryczną i helocentryczną, zapoznaje się z obrazem nieba w Planetarium w różnych porach dnia i roku, poznaje drogi Słońca, planet, komet i sztucznych satelitów oraz obrazy ponad 6000 gwiazd; 	<ul style="list-style-type: none"> praca z Internetem; zapoznanie z życiorysem wielkiego astronoma, omówienie zasług M. Kopernika w badaniach wszechświata, teoria geocentryczna Ptolemeusza, helocentryczna budowa wszechświata według Mikołaja Kopernika, zajęcia w Planetarium;
12	31 (1h)	Kiedy występuje zaciemnienie Słońca lub Księżyc?	<ul style="list-style-type: none"> Zjawisko zaciemnienia Słońca i Księżyc. Przyczyny zaciemnienia Słońca i Księżyc. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zaciemnienia Słońca i Księżyc, tłumaczy posługując się rysunkiem, zjawisko zaciemnienia Słońca i Księżyc; 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie na podstawie planszy dydaktycznej zaciemnienia Słońca i Księżyc, podanie przyczyn zaciemnienia Słońca i Księżyc, wykorzystanie animacji filmowej z płyty multimedialnej „Zaciemnienie Słońca i Księżyc”;
13	32-33 (2h)	Dlaczego w Polsce występują cztery pory roku?	<ul style="list-style-type: none"> Ruch obiegowy Ziemi. Następstwa ruchu obiegowego Ziemi. Strefy oświetlenia Ziemi. Zjawisko dnia i nocy polarnej. Zjawisko białych nocy. Wpływ ruchu obiegowego Ziemi na życie i działalność człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na czym polega ruch obiegowy Ziemi, omawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, wie, jakie jest oświetlenie Ziemi w różnych porach roku, zaznacza się ze strefami oświetlenia Ziemi i ich cechami, analizuje zjawisko dnia i nocy polarnej oraz występowanie białych nocy, wyjaśnia wpływ ruchu obiegowego Ziemi na życie i działalność człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> demonstrowanie na tellurium ruchu obiegowego Ziemi, plansza - Ruch obiegowy Ziemi omawianie następstw ruchu obiegowego Ziemi, płyty multimedialna - „Ruch obiegowy Ziemi”, plansza „Strefy oświetlenia Ziemi”, analizowanie oświetlenia Ziemi przez Słońce w pierwszych dniach kalendarzowych pór roku, wskazywanie obszarów Ziemi o różnym oświetleniu, dykusja na temat wpływu ruchu obiegowego Ziemi na życie i działalność człowieka;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
14	34-35 (2h)	Pod jakim kątem padają promienie słoneczne w twoim miejscu zamieszkania?	<ul style="list-style-type: none"> • Obliczanie kąta padania promieni słonecznych w różnych miejscach na Ziemi, w różnych porach roku. • Pomiar wysokości Słońca za pomocą skonstruowanego prostego przyrządu. 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje odpowiednie wzory do obliczenia kąta padania promieni słonecznych dla różnych punktów na Ziemi, w różnych porach roku, obserwuje Słońce w ciągu dnia, • dokonuje pomiaru wysokości Słońca za pomocą skonstruowanego prostego przyrządu – wg G. Chimielewskiej i J. Swibody: Geografia dla gimnazjum, podręcznik 1, „Przygotuj rurkę i pręt. Przyjmując rurkę do pręta tak, by można było nią poruszać. Ustaw pręt pionowo, a wylot rurki skieruj w stronę Słońca. Delikatnie manewruj rurką do momentu, gdy jej cień przybierze kształt pierścienia. Pręt cały czas musi stać pionowo. Zmierz kąt ostry między prętem a rurką i zapisz jego wartość. Następnie odejmij wartość zmierzonego kąta od 90°. Otrzymana wartość kąta wyznacza wysokość Słońca nad widnokretem.”; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie wzorów potrzebnych do • obliczanie kąta padania promieni słonecznych w różnych miejscach na Ziemi, w różnych porach roku, • skonstruowanie prostego przyrządu potrzebnego do pomiaru wysokości Słońca, • zająca w terenie - obserwacja Słońca w ciągu dnia i dokonanie pomiaru jego wysokości w danym miejscu, • obliczanie wartości kąta padania promieni słonecznych;
15	36-37 (2h)	Dlaczego jest dzień i noc?	<ul style="list-style-type: none"> • Ruch obrotowy Ziemi i jego prędkość w różnych miejscach na kuli ziemskiej. • Dzień i noc skutkiem ruchu obrotowego Ziemi. • Siła Coriolisa. • Górowanie Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: ruch obrotowy Ziemi, doba, górowanie Słońca, • korzysta z modelu Ziemi - globusa do demonstrowania ruchu obrotowego Ziemi, • wykazuje związek między kierunkiem obrotu Ziemi a występowaniem dnia i nocy, • podaje cechy ruchu obrotowego Ziemi, • wymienia najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obrotowego, jako skutki siły Coriolisa; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie w materiałach źródłowych informacji dotyczących terminów związanych z ruchem obrotowym Ziemi, • demonstrowanie na globusie ruchu obrotowego Ziemi ze zwróceniem uwagi na kierunek obrotu, • obliczanie prędkości obrotu Ziemi w różnych jej miejscach, • animacja filmowa na płycie multimedialnej „Ruch obrotowy Ziemi”, • wskazywanie następstw ruchu obrotowego, • praca metodą aktywizującą: „dyskusja okrągłego stołu” - „Dlaczego zmieniają się pory doby?”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
16	38-39 (2h) Czas słoneczny.		<ul style="list-style-type: none"> Sposoby określenia czasu słonecznego. Międzynarodowa linia zmiany daty. Wyznaczenie południka miejscowego przy pomocy gnomonu. 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza na podstawie różnicy długości geograficznej różnicę czasu między wybranymi miejscami, wie, że południk 180° stanowi stałą granicę zmiany daty, wyznacza południk miejscowy przy pomocy gnomonu; 	<ul style="list-style-type: none"> odczytywanie długości geograficznej różnych miejsc na Ziemi, wskazanie sposobu obliczania czasu na podstawie różnicy długości geograficznej, obliczanie czasu słonecznego różnych miejsc na Ziemi ze zwróceniem uwagi na granicę zmiany daty, wyznaczanie południka miejscowego przy pomocy gnomonu;
17	40-41 (2h) Planujemy podróż po świecie uwzględniając czas strefowy i urzędowy.		<ul style="list-style-type: none"> Czas strefowy Czas urzędowy: <ul style="list-style-type: none"> - czas letni, - czas zimowy. Mapa stref czasowych. Sandford Fleming <ul style="list-style-type: none"> - twórcą podziału Ziemi na strefy czasowe. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje strefy czasowe w Europie i na kuli ziemskiej, zna południki środkowe wyznaczające strefy czasowe, posługuje się mapą stref czasowych do określenia czasu urzędowego w danym miejscu, oblicza zadania dotyczące czasu strefowego i urzędowego, wykazuje na przykładzie wybranych państw Europy różnice między czasem strefowym a urzędowym, wyjaśnia zależność między czasem strefowym a urzędowym, rozumie przydatność znajomości stref czasowych i czasów urzędowych w praktyce, wie dlaczego w Polsce wprowadza się czas letni i zimowy, wskazuje Sandforda Fleminga jako twórcę podziału Ziemi na strefy czasowe, planuje podróż po Europie i świecie z uwzględnieniem czasu strefowego; 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie z wyznaczeniem stref czasowych na kuli ziemskiej, odczytywanie w atlasie stref czasowych w Europie i na kuli ziemskiej, omówienie czasów urzędowych w państwach europejskich, zapoznanie ze sposobem obliczania czasu strefowego na Ziemi, ćwiczenia w obliczaniu czasu strefowego i urzędowego w Europie i na kuli ziemskiej, przedstawianie na osi stref czasowych, wyjaśnienie potrzeby wprowadzania czasu letniego i czasu zimowego oraz daty zmiany tych czasów, praca w grupach: uczniowie planują podróż samolotem i obliczają czas strefowy lotniska do: <ul style="list-style-type: none"> - Perth w Australii, - Limy w Peru, - Santa Barbara w USA, - Honolulu na Hawajach;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
18	42 (1h)	Jak sfery Ziemi wpływają na życie i działalność gospodarczą człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> Sfery Ziemi: litosfera, atmosfera, hydrosfera, biosfera, antroposfera. Zależności przyczynowo - skutkowe między elementami środowiska przyrodniczego i antropogenicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy sfery Ziemi: litosfera, atmosfera, hydrosfera, pedosfera, biosfera, antroposfera, charakteryzuje każdą ze sfer Ziemi, wykazuje zależności przyczynowo - skutkowe między wszystkimi sferami, wie, że sfery wpływają na życie i działalność gospodarczą człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> praca z materiałami źródłowymi: - wyjaśnianie terminów, - zapoznanie z cechami charakterystycznymi każdej ze sfer, - wykazanie zależności przyczynowo - skutkowych między wszystkimi sferami, - uzasadnianie, że sfery Ziemi wpływają na życie i działalność gospodarczą człowieka, - metoda drzewka decyzyjnego - poszukiwanie zależności między sferami Ziemi;
19	43-44 (2h)	Co kryją w sobie skały i minerały?	<ul style="list-style-type: none"> Skała a minerał. Podział skał. Powstawanie skał. Procesy przeobrażenia się skał. Skamieniałości przewodnie. Skały i skamieniałości dokumentarni dziejów Ziemi. Wykorzystanie skał w gospodarce. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: skała, minerał, skamieniałość, podaje różnicę między skałą a minerałem, wyszukuje w terenie ciekawe okazy skał, rozpoznaje je, wyjaśnia warunki ich powstawania, dokonuje podziału skał pod względem budowy i pochodzenia, opowiada proces powstawania niektórych surowców mineralnych: węgla kamiennego, wapienia, soli kamiennej, podaje przykłady gospodarczego wykorzystania skał; 	<ul style="list-style-type: none"> praca ze słowniczkiem geograficznym - wyjaśnianie terminów, - wskazywanie różnic między skałą a minerałem podczas obserwacji okazów, - dokonanie podziału skał i wyjaśnienie procesu ich powstawania, - omówienie procesu powstawania niektórych surowców mineralnych: węgla kamiennego, wapienia, soli kamiennej, - klasyfikowanie przyniesionych okazów, rozpoznawanie i wyjaśnianie warunków ich powstawania, - oglądanie skamieniałości przewodnich (odlewów amoniów i trylobitów), - płyta multimedialna - wykorzystanie skał w gospodarce człowieka;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
20	45-48 (4h)	Najlepszy geolog w naszej szkole. Zajęcia w terenie.	<ul style="list-style-type: none"> Odkrywka geologiczna. Układ warstw skalnych w odkrywce geologicznej. Wydarzenia geologiczne. Okazy skał. 	<ul style="list-style-type: none"> określa warstwy skalne pod względem czasu powstania: młodsze i starsze, odczytuje wydarzenia na podstawie warstw skał odkrywki geologicznej, omawia jaki klimat i jakie środowisko występowało na danym obszarze w kolejnych okresach geologicznych, zbiera ciekawe okazy do gabloty szkolnej, wykonuje fotografie warstw skalnych, rysuje szkic, dokonyuje sklasyfikowania swojej kolekcji skał korzystając z różnych źródeł informacji m.in.: w Internecie, w przewodnikach; 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowanie odkrywki geologicznej, omówienie układu warstw skalnych w odkrywce, pokazując, które warstwy są starsze a które młodsze, odczytywanie wydarzeń na podstawie warstw skał, wykonywanie zdjęć warstw skalnych oraz narysowanie szkicu, wyszukiwanie ciekawych okazów skał w warstwach odkrywki, dokonywanie klasyfikacji skał, wypożyczenie gabloty szkolnej w okazy i ich opisanie, wyróżnienie najlepszych geologów;
21	49-50 (2h)	Czy w Polsce panowały wydarte tropiki?	<p>Podział dziejów Ziemi.</p> <p>Ważniejsze wydarzenia geologiczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna główny podział dziejów Ziemi na ery i okresy, wyjaśnia, kiedy wystąpiły ruchy górotwórcze, potrafi je nazwać, wskazuje góry poszczególnych orogenez, wie kiedy powstały pokłady węgla kamiennego na świecie, określa erę w której pojawiły się gady i podaje przybliżony masowego wymiarania dinozaurów, wskazuje kiedy pojawiły się ssaki pierwsi ludzie, wie, że w Polsce zmienił się klimat: w karbonie panował klimat tropikalny a w plejstocenie, polarny. 	<ul style="list-style-type: none"> praca z różnymi materiałami źródłowymi wyjaśnianie terminów: stratygrafia, orogeneza, paleontologia, Australopitek, czytanie tablicy stratygraficznej: dokonywanie podziału na ery i okresy w dziejach Ziemi, omawianie najważniejszych wydarzeń, charakteryzujących poszczególne ery w historii Ziemi, wskazywanie orogenez i podawanie przykładów, określanie er, w których pojawiły się gady, ssaki i pierwsi ludzie, opisywanie zmian klimatycznych od karbonu do współczesności, zwracanie uwagi na zależność świata organicznego od klimatu, dyskusja - Dlaczego masowo wymierały dinozaury?;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
22	51-52 (2h)	Czy możliwa jest temperatura 4000°C we wnętrzu Ziemi?	<ul style="list-style-type: none"> Metody badania wnętrza Ziemi. Największe odwierty na świecie. Najgłębsze kopalnie świata. Budowa wnętrza Ziemi. Warstwy Ziemi. Temperatura i ciśnienie w głębi Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia metody badania wnętrza Ziemi, podaje miejsce i głębokość największego odwiertu na świecie, wskazuje na mapie najgłębsze kopalnie świata, omawia na podstawie schematu budowę wnętrza Ziemi, wymienia w kolejności warstwy wnętrza Ziemi, charakteryzuje warstwy wnętrza Ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> wskazywanie metod badania wnętrza Ziemi, analizowanie schematu lub modelu przedstawiającego budowę wnętrza Ziemi, wyszukiwanie różnic między poszczególnymi warstwami Ziemi, przekazanie, że temperatura i ciśnienie wzrasta wraz z głębokością, wyszukiwanie w Internecie ciekawostek, dotyczących najgłębszych odwiertów i najgłębszych kopalni na świecie i podzielenie się z grupą tymi informacjami, wskazanie na mapie świata tych obiektów, wykorzystanie polskiego portalu edukacyjnego: Interk@sa „Budowa wnętrza Ziemi”;
23	53-54 (2h)	Czy żyjemy w strefie wulkanów?	<ul style="list-style-type: none"> Płyty litosfery. Typy wulkanów. Podział wulkanów-ze względu na stan aktywności. Wulkany łączowe i podmorskie. Budowa wulkanu. Produkty wybuchu wulkanu. Strefy ryflowe. Wulkanizm na świecie i w Europie. Wpływ wulkanów na życie i działalność gospodarczą człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie rozmieszczenie płyt litosfery i ich granice, wyjaśnia związek między budową tektoniczną a zjawiskami wulkanicznymi, omawia w jaki sposób powstają ryfty i grzbiety śródoceaniczne, wyjaśnia dowody na występowanie wulkanów w Polsce, omawia budowę wulkanu, wskazuje różnice między magmą a lawą, wymienia produkty wybuchu wulkanu, odczytuje z map rozmieszczenie wulkanów w Europie i na świecie, uzasadnia jak wulkany wpływają na życie człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> wskazywanie na mapie płyt litosfery i ich granic, analizowanie schematu przedstawiającego prądy konwekcyjne, omawianie budowy wulkanu i produktów wulkanicznych, obejrzenie animacji filmowej „Powstawanie ryftów i grzbietów oceanicznych.” wykorzystanie polskiego portalu edukacyjnego: Interk@sa lekcja - Wulkany Ziemi, pogadanka: „Czy Polakom zagraszają wulkany?”, praca w grupach dwuosobowych -metoda tekstu przewodniego (n-i) przygotowuje tekst dla grup z informacjami dotyczącymi wpływu wulkanów na życie i działalność człowieka), uczniowie wykonują model przekroju wulkanu stożkowego z dowolnego materiału (masa solna, glina, styropian);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
24	55-56 (2h)	Czy mamy się obawiać w Polsce trzęsień ziemi?	<ul style="list-style-type: none"> • Trzęsienia ziemi. • Hipocentrum. • Epicentrum. • Rodzaje trzęsień ziemi. • Skala Richtera. • Rozmieszczenie trzęsień na Ziemi. • Największe trzęsienia ziemi na świecie. • Skutki trzęsień. • Tsunami. • Zjawiska wyprzedzające trzęsienia ziemi. • Zagrożenia wynikające z trzęsień ziemi. • Ograniczenia przez człowieka skutków trzęsień ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy: trzęsienia ziemi hipocentrum, epicentrum, podaje przyczyny trzęsień ziemi, • dokonuje podziału trzęsień ziemi • ze względu na przyczynę: tektoniczne, wulkaniczne, zapadowe, • wskazuje na mapie miejsca występowania trzęsień ziemi, • omawia skutki trzęsień ziemi, • wie jak powstają tsunami, • uzasadnia, że człowiek może ograniczyć rozmiar zniszczeń spowodowanych trzęsieniem ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą: - wskazywanie miejsc występowania trzęsień ziemi na świecie, - wskazywanie najgroźniejszych • w skutkach trzęsień ziemi oraz tsunami, • uzasadnianie powstawania trzęsień ziemi, • wykorzystanie polskiego portalu edukacyjnego: Interkl@sa lekcja – Tsunami, • skala Richtera - animacja siły wstrząsów: trzęsienia ziemi - płyta multimedialna, • przykłady zastosowania ograniczeń skutków trzęsienia ziemi, • metoda aktywizująca- „burza mózgów” - Czy mamy się obawiać trzęsień ziemi w Polsce?;
25	57-58 (2h)	Atmosfera. Składniki i warstwy atmosfery.	<ul style="list-style-type: none"> • Atmosfera. • Skład i budowa atmosfery. • Warstwy atmosfery. • Rola warstwy ozonowej. • Dziura ozonowa. • Efekt cieplarniany. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia gazy wchodzące w skład powietrza oraz ich procentowy udział, • wymienia warstwy atmosfery, • wie jaką rolę pełni warstwa ozonowa i gdzie się znajduje, • zna skutki dziury ozonowej i efektu cieplarnianego; 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie ze składem powietrza, • wykonanie diagramu „Skład powietrza” , • plansza „Budowa warstwowo atmosfery” , - omówienie budowy warstwowo atmosfery • praca w grupach z materiałami źródłowymi „Przyczyny i skutki dziury ozonowej i efektu cieplarnianego” ;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
26	59-60 (2h)	Czynniki geograficzne kształtujące pogodę i klimat.	<ul style="list-style-type: none"> • Pogoda. • Klimat. • Elementy pogody: temperatura, ciśnienie atmosferyczne, wilgotność powietrza, zachmurzenie, opady atmosferyczne, wiatry, nasłonecznienie. • Czynniki klimatotwórcze (geograficzne) <ul style="list-style-type: none"> - prądy morskie, - cyrkulacja atmosferyczna, - działalność człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem, • zna elementy pogody, • omawia wpływ poszczególnych czynników klimatotwórczych na kształtowanie pogody i klimatu: - szerokość geograficzna, - ukształtowanie powierzchni, - wysokość nad poziomem morza (co 100 m temperatura spada o 0,6° C) - odległość od mórz i oceanów, • potrafi obliczać temperaturę powietrza na stokach górskich, • odczytuje na mapie świata prądy ciepłe i zimne oraz zna ich wpływ na klimat; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca ze słownikiem geograficznym - wyjaśnienie terminu pogody i klimatu, • przypomnienie elementów klimatu, • zaznajomienie z czynnikami klimatotwórczymi i ich wpływem na klimat, • ćwiczenia na mapie świata - wskazanie wpływu szerokości geograficznej na klimat: - przygotowanie na sklerotkach (kartki samoprzylepne) temperatur o różnych wartościach i umieszcawianie ich na północ i na południe od równika, • ćwiczenia na mapie Europy: wpływ Atlantyku na temperatury w Europie - przygotowanie na sklerotkach temperatur o różnych wartościach i umieszcawianie ich od Atlantyku w kierunku wschodnim, • ćwiczenia na mapie Klimatycznej świata: - wskazywanie prądów morskich: ciepłych i zimnych opływających poszczególne kontynenty i podkreślanie ich wpływu na klimat, • obliczanie temperatury powietrza wraz z wysokością wybranej góry - uczeń oblicza temperaturę po stronie zewnętrznej i wewnętrznej góry,
27	61-62 (2h)	Od czego zależy temperatura powietrza na Ziemi?	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ czynników klimatotwórczych na temperaturę ziemi. • Skale temperatur: <ul style="list-style-type: none"> - Celsjusza, - Fahrenheita, - Kelvina. • Rekordowe temperatury na Ziemi. • Amplituda temperatury powietrza. 	<ul style="list-style-type: none"> • na wpływ czynników klimatotwórczych na temperaturę powietrza, • odczytuje temperatury z klimatogramów, • oblicza średnią roczną temperaturę, powietrza, roczną amplitudę temperatur, • oblicza temperaturę powietrza wraz ze wzrostem wysokości, • sporządza klimatogram na podstawie danych klimatycznych, wie, że oprócz skali Celsjusza, są inne: • Fahrenheita i Kelvina, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie wpływu czynników geograficznych na temperaturę powietrza, • ćwiczenia w odczytywaniu temperatury z klimatogramów, • obliczanie średniej rocznej temperatury powietrza oraz amplitudy temperatur, • obliczanie temperatury powietrza na obszarach górskich, • wyszukiwanie w Internecie rekordowych temperatur na Ziemi, • sporządzenie klimatogramu dla swojej miejscowości lub najbliższego miasta w oparciu o dane z rocznika statystycznego albo z Internetu,

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
28	63-64 (2h)	Ciśnienie atmosferyczne i wiatry na kuli ziemskiej.	<ul style="list-style-type: none"> • Ciśnienie atmosferyczne. • Jednostki ciśnienia atmosferycznego. • Nize i wyże baryczne. • Izobary. • Powstawanie wiatrów. • Kierunki krążenia mas powietrza. • Wiatry stałe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia termin ciśnienie atmosferyczne, • zna jednostki ciśnienia atmosferycznego, • stosuje ze zrozumieniem pojęcia nize i wyże baryczny, • na podstawie rozkładu ośrodków wyżu i nize barycznego prognozuje kierunki wiatrów, • wyjaśnia zależność między temperaturą powietrza, ciśnieniem atmosferycznym i kierunkami wiatru, • wie jak określać siłę wiatru skalą Beauforta, • omówi mechanizm monsunów, pasatów, wiatrów górskich i nadmorskich, • wskazuje na mapie świata rejony występowania pasatów, monsunów, tornad, tajfunów i innych wiatrów; 	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwanie się słowniczkiem geograficznym i encyklopedią w celu wyjaśnienia pojęć związanych z ciśnieniem i wiatrami, • rysowanie układów niskiego i wysokiego ciśnienia i wpisywanie wartości na izobarach, • zaznaczanie kierunków wiatru • w poszczególnych układach ciśnienia, • wyjaśnienie przyczyn powstawania i przebiegu pasatów na kuli ziemskiej, • narysowanie pasatów na kuli ziemskiej, • zapoznanie z mechanizmem monsunów, bryzą i halnym, • praca w grupach - metodą posteru - uczniowie za pomocą fotografii, ilustracji, rysunków, informacji tworzą poster „Życie ludzi na obszarach zagrożonych zjawiskami ekstremalnymi”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
29	65-66 (2h)	Chmury, wilgotność powietrza i opady	<ul style="list-style-type: none"> Czynniki wpływające na intensywność parowania. Wilgotność powietrza. Klasyfikacja i charakterystyka chmur. Rodzaje opadów. Rodzaje osadów. Rozmieszczenie opadów na kuli ziemskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśniania terminy: wilgotność względna i kondensacja, wie, że gdy pada deszcz wilgotność względna wynosi 100% , wykazuje różnice między opadami a osadami, przedstawi rozmieszczenie opadów na Ziemi, wyjaśni dlaczego pada deszcz, wskazuje na mapie świata obszary z niedoborem i z nadmiarem opadów, zna rodzaje chmur, rozpoznaje na podstawie fotografii rodzaje chmur, 	<ul style="list-style-type: none"> praca z materiałami źródłowymi: zaznajomienie z terminami: <ul style="list-style-type: none"> wilgotność względna, kondensacja, resublimacja, rozpoznawanie na ilustracjach rodzajów opadów i osadów atmosferycznych, praca z mapą świata - wskazywanie obszarów o największej i najmniejszej ilości opadów, wskazanie przyczyn rozmieszczenia tych opadów, wyszukiwanie w Internecie: klasyfikacji i charakterystyki chmur –www.chmury.pl, wykonanie przez uczniów tabeli chmur w celu wyposażenia gabinetu geograficznego;
30	67 (1h)	Dziennik meteorologiczny.	<ul style="list-style-type: none"> Obserwacje meteorologiczne. Przyrządy meteorologiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się przyrządami meteorologicznymi, prowadzi obserwacje meteorologiczne; 	<ul style="list-style-type: none"> założenie dziennika meteorologicznego, wpisywanie danych pogodowych (wszystkich elementów pogody) obserwacje meteorologiczne prowadzone będą w każdej porze roku w całym cyklu kształcenia;
31	68-71 (4h)	Wycieczka do stacji meteorologicznej.	<ul style="list-style-type: none"> Stacja meteorologiczna: praca meteorologa, urządzenia i przyrządy. Przekaz danych pomiarowych do Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. 	<ul style="list-style-type: none"> wie jak działa mechanizm stacji meteorologicznej, zna pracę meteorologa, poznaje zasady działania i odczytywania danych z przyrządów i urządzeń; 	<ul style="list-style-type: none"> zajęcia w stacji meteorologicznej;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
-----	---------------	-------------	------------------	--	--

KLASA II (70 JEDNOSTEK LEKCYJNYCH)

32	72-75 (4h)	Łądy i oceany. Moja wymiarowa podróż dookoła świata.	<ul style="list-style-type: none"> Linia brzegowa. Łądy Oceany Wszelcocean. Typy mórz Żeglarze i odkrywcy. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje na podstawie mapy rozmieszczenie łąd i oceanów na Ziemi, wykonuje ćwiczenia na siatce kartograficznej Mollweidiego zaznaczając kółkami łądy i podpisując oceany na których zaznacza trasy wypraw żeglarzy i odkrywców, wie, że Vasco da Gama dotarł do Indii, K. Kolumb odkrył Amerykę, a wyprawa F. Magellana po raz pierwszy w historii opłynęła kulę ziemską, wpisuje w odpowiednim miejscu na mapie konturowej świata elementy linii brzegowej: morza, zatoki, cieśniny, wyspy, półwyspy, wykonuje diagramy, korzystając z tablic statystycznych dotyczące wielkości łąd i oceanów; 	<ul style="list-style-type: none"> korzystanie z atlasu i wskazywanie łąd, oceanów, granic międzykontynentalnych, wykonywanie ćwiczeń na siatce kartograficznej i mapie świata zaznaczanie łąd, oceanów, linii brzegowej: <ul style="list-style-type: none"> wysp, półwyspów, zatok, cieśnin, mórz, rozpoznawanie typów mórz, wykonywanie diagramów dotyczących wielkości łąd i oceanów, kształtowanie umiejętności pracy z komputerem i źródłami multimedialnymi - trasy wielkich żeglarzy i odkrywców, praca metodą posteru „Moja wymiarowa podróż dookoła świata”
33	76-77 (2h)	Wielkie formy ukształtowania powierzchni łąd i oceany? Co kryje dno oceanu?	<ul style="list-style-type: none"> Ukształtowanie pionowe kontynentów: <ul style="list-style-type: none"> deprese, niziny, wyżyny, góry Najwyższe szczyty kontynentów. Największe depresje na świecie. Ukształtowanie dna oceanicznego: szelf, stoki kontynentalny, baseny oceaniczne, grzbieży śródoceaniczne, row oceaniczny Rozmieszczenie i głębokość najgłębszych rowów oceanicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> zna główne formy ukształtowania powierzchni łąd, wyspa wskazuje na mapie najwyższe szczyty i depresje, potrafi odczytać z mapy formy dna oceanicznego, podaje przykłady najgłębszych rowów oceanicznych, grzbieży śródoceanicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> praca z mapą - wskazywanie najwyższych szczytów i największych depresji oraz głównych form ukształtowania powierzchni ziemi, wyjaśnianie sposobu powstawania nizin i wyżyn na świecie, wyszukiwanie informacji w materiałach źródłowych o genezie gór na wszystkich kontynentach, zapoznanie z formami dna oceanicznego, odczytywanie głębokości rowów oceanicznych oraz wyszukwanie grzbieży śródoceanicznych (zwrócenie uwagi na grzbień północnoatlantycki i południowoatlantycki, które prowadzą do podziału Atlantyku na wschodni i zachodni), zbudowanie modelu dna oceanicznego w celu wykonania doświadczenia (model wykonują uczniowie z gliny, który zanurzają w dużym pojemniku z wodą);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
34	78-79 (2h)	Charakterystyka wód wszechnoceanu	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia oceanów. • Chemiczny skład wody morskiej. • Fizyczne właściwości wody morskiej (temperatura, gęstość, przewodność, barwa). • Zasolenie wody morskiej. • Przykłady zasolenia mórz. • Ruchy wody morskiej: falowanie, tsunami, pływy, prądy morskie. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna powierzchnię oceanów, • wyjaśnia skład chemiczny oceanów • omawia fizyczne właściwości wody morskiej, • wskazuje morza o największym i najmniejszym zasoleniu i podaje przyczyny, • charakteryzuje ruchy wody morskiej: <ul style="list-style-type: none"> - falowanie, - pływy morskie - prądy morskie; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą i globusem - wskazywanie oceanów, • zapoznanie ze składem chemicznym wody morskiej, • porównanie zasolenia mórz i oceanów oraz podanie przyczyn, • wykonanie doświadczenia „Zasolenie Bałtyku a zasolenie Morza Martwego” (przygotuj dwa litrowe szklaki - wody, wsep taką ilość soli, by otrzymać średnie zasolenie wody morskiej w Bałtyku i w Morzu Martwym). • Do jednego szklaka na 1l wody wsep 7g. soli a do drugiego - 230 g. Porównaj), • wyszukiwanie w materiałach źródłowych danych dotyczących fizycznych właściwości wody morskiej i omawianie warunków potrzebnych do życia koralowcom, • charakteryzowanie ruchów wody morskiej i podanie przyczyn: <ul style="list-style-type: none"> - falowania, - pływów morskich, - prądów morskich;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
35	80-81 (2h)	Jak pracują rzeki? Rzeki świata.	<ul style="list-style-type: none"> • Rzeka główna, źródło, system rzeczny, dorzecze, dopływ, zlewisko, dział wód, ujścia, delta, estuarium. • Profil podłużny rzeki. • Podział rzek ze względu na zasilenie i ciągłość przepływu (stałe, okresowe, epizodyczne). • Działalność wód płynących (akumulacyjna i erozyjna). • Najdłuższe rzeki świata i ich ujścia. • Największe delty na świecie. • Znaczenie gospodarcze rzek. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna pojęcia hydrologiczne, • omawia profil podłużny rzeki, • wymienia formy akumulacyjne i erozyjne w poszczególnych odcinkach rzeki, • wymienia najdłuższe rzeki wszystkich kontynentów, • wskazuje ujścia deltowe i estuarium najdłuższych rzek, • wyszukuje największe delty na świecie, • charakteryzuje rzeki ze względu na zasilenie i ciągłość przepływu, • stwierdza, że rzeki mają ogromny wpływ na życie gospodarcze człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z pojęciami hydrologicznymi, • schemat profilu podłużnego rzeki, • animacją filmowa - płyta multimedialna „Działalność akumulacyjna i erozyjna rzek” , • praca z mapą - najdłuższe rzeki świata oraz ujścia deltowe i estuarium, • wyjaśnienie, dlaczego niektóre rzeki tworzą przy ujściach delty a inne estuarium, • wykorzystanie metody „Kosz i walizeczka” - Pozytywne i negatywne przykłady wpływu rzek na życie człowieka;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
36	82-85 (4h)	<ul style="list-style-type: none"> Czy rzeka w mojej okolicy stwarza zagrożenie powodziowe? Zajęcia w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> Teren, po którym płynie. Prędkość przepływu. Szerokość rzeki (małej rzeczki). Pomiary pH wody Działalność rzeki. Brzegi, rodzaje roślin. Znaczenie gospodarce rzeki. Zagrożenia powodzią. 	<ul style="list-style-type: none"> określa, po jakim terenie płynie rzeka i jakiej rzeki jest dopływem, orientuje mapę i odszukuje rzeki, potrafi zmierzyć prędkość przepływu rzeki i jej szerokość, określa kierunek płynięcia rzeki, objasnia działalność rzeki i wskazuje rodzaje brzegów, ustala, jaka roślinność dominuje na brzegach rzeki, wie, jakie zagrożenia stanowi rzeka i jak jest wykorzystywana gospodarczo przez miejscową ludność; 	<ul style="list-style-type: none"> wycieczka edukacyjna nad rzekę, przygotowanie kart pracy dla wszystkich uczniów, wykorzystanie kompasu do określenia kierunku płynięcia rzeki, posługiwanie się mapą topograficzną, mierzenie prędkości przepływu rzeki (papierowy statek i zegarek) oraz szerokości (lina i taśma miernicza), odczytywanie pH wody za pomocą uniwersalnego papierka wskaźnikowego, określenie działalności rzeki (erozyjna, akumulacyjna, transportująca), rozpoznanie brzegów i porastającej roślinności, przedstawianie wpływu rzeki na życie i gospodarkę mieszkańców, uzasadnianie, czy rzeka w mojej okolicy stwarza zagrożenie powodziowe oraz wyjaśnianie istotę budowania wałów i umocnień przeciwpowodziowych;
37	86-87 (2h)	<p>Czy na świecie występują słone jeziora?</p> <p>Bagna i wieczne zmarzliny</p>	<ul style="list-style-type: none"> Podział jezior ze względu na genezę Największe jeziora świata. Słone jeziora. Obszary, gdzie występuje największa jeziorność. Różnice między bagnami, mokradłami a torfowiskami. Największe bagna na świecie i obszary wiecznej zmarzliny. Wykorzystanie gospodarcze jezior. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje największe jeziora świata oraz podaje ich genezę, wie gdzie na kuli ziemskiej znajdują się słone jeziora i dlaczego, wyясnia różnicę między bagnami, mokradłami a torfowiskami, podaje największe kompleksy bagienne na świecie, uzasadnia dlaczego tworzą się obszary wiecznej zmarzliny i wskazuje miejsce ich występowania, omawia wykorzystanie jezior w życiu i gospodarce człowieka, rozumie dlaczego buduje się jeziora zaporowe; 	<ul style="list-style-type: none"> praca z mapą – wskazywanie największych jezior, kompleksów bagiennych oraz obszarów wiecznej zmarzliny na kuli ziemskiej, uzasadnianie sposobu powstawania jezior, bagien i wiecznej zmarzliny, animacja filmowa - płyta multimedialna „Wody Ziemi - jeziora i bagna, praca metodą aktywizującą „Rybi szkielec” - Wykorzystanie gospodarcel rekreacyjne jezior;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania																								
38	88-89 (2h)	Wiesz, jakie wody pijesz?	<ul style="list-style-type: none"> Podział wód podziemnych: <ul style="list-style-type: none"> - zaskórne, - gruntowe, - głębinowe, - reliktowe. Wody artezjalskie. Wody mineralne, (termalne, szczerw, solanki, siarczkowe, bromkowe). Wody geotermalne. Gejzery - powstawanie i miejsca występowania. Problem wody pitnej na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> zna podział wód podziemnych, wie dlaczego na niektórych obszarach występują baseny artezjalskie i jak buduje się studnie artezjalskie, wymienia rodzaje wód mineralnych, wskazuje miejsca występowania, gejzerów na świecie, charakteryzuje ich powstawanie oraz wyjaśnia ich gospodarcze znaczenie, opisuje do czego i w jaki sposób można wykorzystać wody geotermalne, podaje przykłady miejscowości, w których występują elektrownie geotermalne, rozumie istotę oszczędzania wody pitnej; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawienie podziału wód podziemnych, omówienie plansy przedstawiającej przekrój basenu artezjalskiego i studni artezjalskiej, odczytywanie składu chemicznego na etykietkach butelek wód mineralnych zakupionych przez uczniów: <table border="1" data-bbox="283 124 426 576"> <thead> <tr> <th>Nazwa wody</th> <th>Miejsce eksploatacji</th> <th>Kationy:</th> <th>Aniony:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td>- sodu</td> <td>- wodorowęglanowy</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>- wapnia</td> <td>- chłorkowy</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>- magnezu</td> <td>- siarczanowy</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>- potasu</td> <td>(w mg/dm³)</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>(w mg/dm³)</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <ul style="list-style-type: none"> omówienie plansy przedstawiającej przekrój gejzeru ze zwróceniem uwagi na efekt finalny, praca z mapą - wskazywanie miejsc występowania: <ul style="list-style-type: none"> - basenów artezjalskich, - wód mineralnych, - wód geotermalnych w Polsce i gejzerów na świecie, praca metodą aktywizującą - burza mózgów - „Wykorzystanie wód geotermalnych”, „Jesteś przyszłym biznesmenem. Czy możesz zrobić fortunę na źródłach geotermalnych?”; 	Nazwa wody	Miejsce eksploatacji	Kationy:	Aniony:			- sodu	- wodorowęglanowy			- wapnia	- chłorkowy			- magnezu	- siarczanowy			- potasu	(w mg/dm ³)			(w mg/dm ³)	
Nazwa wody	Miejsce eksploatacji	Kationy:	Aniony:																										
		- sodu	- wodorowęglanowy																										
		- wapnia	- chłorkowy																										
		- magnezu	- siarczanowy																										
		- potasu	(w mg/dm ³)																										
		(w mg/dm ³)																											
39	90-92 (3h)	Niszczenie skał, rodzaje wietrzeń.	<ul style="list-style-type: none"> Wietrzeń fizyczne. Wietrzeń chemiczne. Wietrzeń biologiczne. Zależność intensywności wietrzeń od klimatu. 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie na czym polega wietrzeń fizyczne, chemiczne i biologiczne, zna zależności wietrzeń od klimatu, podaje przykłady wietrzeń fizycznego (mrozowego) chemicznego i biologicznego; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawienie informacji na temat wietrzeń fizycznego, chemicznego i biologicznego, wskazywanie przykładów wietrzeń, wyszukiwanie w materiałach, źródłowych informacji dotyczących wietrzeń w strefie równikowej, okołobiegunowej, wskazywanie zależności wietrzeń od klimatu, pyta multimedialna „Rzeźbiarze powierzchni ziemi” - niszczenie skał, zajęcia w terenie - wyszukwanie przykładów wietrzeń: biologicznego (np.: korzenie drzew rozsadzają drogi, chodniki itp.) chemicznego i fizycznego; 																								

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
40	93 (1h)	Których ruchów masowych mamy się najbardziej obawiać?	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyna powstawania ruchów masowych. Rodzaje ruchów masowych: odpadanie, obrywanie, osuwanie, spływanie, splukiwanie, splywanie. Tereny zagrożone ruchami masowymi. Sposoby zabezpieczania się przed ruchami masowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> zna przyczyny powstawania ruchów masowych, wymienia ruchy masowe i wie na czym one polegają, umiejszcawia występowanie ruchów masowych, wie, że nie wszędzie powinno budować się domy mieszkalne, podaje obszary zagrożone, szczególnie niebezpieczne, opisuje sposoby zabezpieczenia przed ruchami masowymi; 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie z rodzajami ruchów masowych i z ich przyczynami powstawania, umiejscawianie powstawania ruchów masowych, korzystanie z prezentacji multimedialnej zamieszczonej, w Internecie - „Grawitacyjne ruchy masowe”, dyskusja dotycząca doboru terenu pod zabudowę domu i sposobu zabezpieczania przed ruchami masowymi;
41	94-95 (2h)	W jaskini Raj.	<ul style="list-style-type: none"> Zjawiska i przyczyny powstawania krasu. Formy krasu podziemnego. Jaskinie w Polsce. Naj... jaskinie na świecie: <ul style="list-style-type: none"> - najgłębsze, - największe, - najstarsze. 	<ul style="list-style-type: none"> wie, na czym polega krasowienie skał, umie odróżnić w jaskini stalaktyt od stalagmitu, wymienia inne formy krasowe w jaskini, wskazuje jaskinie w Polsce, lokalizuje jaskinie największe i najdłuższe na świecie; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnianie na czym polega krasowienie skał, zaznajamianie z formami krasu podziemnego, praca z mapą - wskazywanie jaskiń w Polsce i na świecie, pracownia komputerowa - praca w dwuosobowych grupach - tworzenie prezentacji multimedialnej „Jaskinie w Polsce i na świecie”, przedstawienie na forum prezentacji;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
42	96-99 (4h)	Lodowce i lądolody. Współczesne zlodowacenia.	<ul style="list-style-type: none"> • Glacjologia. • Różnice między lodowcem i lądolodem. • Granica wiecznego śniegu i przebieg jej na kuli ziemskiej. • Budowa lodowca górskiego. • Warunki potrzebne do powstania lodowców i lądolodów. • Formy polodowcowe. • Współczesne lodowce i lądolody. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie glacjologia, • wskazuje różnice między lodowcem a lądolodem, • analizuje przebieg granicy wiecznego śniegu w różnych szerokościach na kuli ziemskiej, • opisuje jakie warunki są potrzebne do powstawania lodowców i lądolodów, • rozumie na czym polega działalność rzeźbotwórcza lodowców, • odróżnia elementy lodowca górskiego, • określa formy polodowcowe: erozyjne i akumulacyjne na obszarach nizinnych, • wskazuje obszary współczesnych lodowców i lodowców górskich; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnianie pojęcia glacjologia, • wskazywanie różnic między lodowcem a lądolodem, • wykonanie schematu dotyczącego przebiegu granicy wiecznego śniegu, • plansza – budowa lodowca górskiego, • scharakteryzowanie form polodowcowych: erozyjnych i akumulacyjnych, • wskazanie na mapie współczesnych obszarów zlodowacenia, • animacja filmowa - pyłta multimedialna - „Lodowce i lądolody”, • praca w grupach - wykonanie makiet - różnych form polodowcowych (np. z masy solnej), - wykonanie podpisów wszystkich form i umieszczenie ich w odpowiednim miejscu;
43	100-101 (2h)	Erozyjna i akumulacyjna działalność wiatru.	<ul style="list-style-type: none"> • Niszcząca działalność wiatru: deflacja i korozja. • Działalność budująca wiatru. • Formy akumulacyjne. • Rodzaje wydm. • Rodzaje pustyni. • Rozmieszczenie pustyni na kuli ziemskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów deflacja, korozja, • podaje przykłady niszczącej i budującej działalności wiatru, • zna rodzaje pustyni, • odróżnia barchan od wydmy parabolicznej, • wskazuje pustynie każdego kontynentu; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnianie terminów związanych z działalnością wiatru, • omówienie akumulacyjnej i erozyjnej działalności wiatru, • zapoznanie z rodzajami form działalności wiatru, • wskazywanie na schemacie różnic między wydmy paraboliczną a barchanem, • animacją filmowa – pyłta multimedialna - „Rzeźbiarze Ziemi” - działalności wiatru, • praca z mapą - wyszukiwanie pustyni na wszystkich kontynentach świata i określanie ich rodzajów, • praca w grupach - uczniowie wykonują rysunki wraz z opisem wydmy parabolicznej, grybka skalnego i barchanu - wyposażenie gabinetu geograficznego;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
44	102-103 (2h)	Niszcząca i budująca działalność morza. Typy wybrzeży.	<ul style="list-style-type: none"> • Działalność akumulacyjna i abrazyjna morza. • Powstawanie mierzei. • Cofanie się klifu. • Jeziora przybrzeżne. • Powstawanie atolu. • Typy wybrzeży: za-lewowe, fiordowe, riasowe, szkieletowe, dalmatyjskie. • Występowanie typów wybrzeży w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu abraza, mierzeja, klif, • podaje na czym polega cofanie się wybrzeża klifowego, • omawia powstawanie mierzei, • rozumie w jaki sposób tworzą się atole, • zna jeziora przybrzeżne Polski, • wskazuje typy wybrzeży morskich na mapie Europy; 	<ul style="list-style-type: none"> • korzystając ze słownika geograficznego - wyjaśnianie pojęć związanych z niszczącą i budującą działalnością morza, • omawianie planiszy przedstawiającej wybrzeże klifowe i proces cofania brzołu, • analizowanie schematu przedstawiającego proces powstawania jezior przybrzeżnych, • praca z mapą – wyszukiwanie jezior przybrzeżnych na mapie Polski, • scharakteryzowanie powstawania atolu na przykładzie ilustracji w podręczniku, • animacja filmowa - płyta multimedialna „Rzeźbiarze powierzchni Ziemi” - działalność morza, • przypinanie w odpowiednich miejscach na mapie Europy fotografii (ilustracji) różnych typów wybrzeży • praca w grupach - dopasowanie charakterystyki wybrzeży do odpowiednich typów (wiadomości podane na kolorowych paskach papieru);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
45	104-108 (5 h)	Wycieczka autokarowa po Mierzei Wiślanej.	<ul style="list-style-type: none"> Mierzeja wynikiem działalności akumulacyjnej morza. Ruchy wody morskiej Bałtyku. Charakterystyka wód Morza Bałtyckiego: - temperatura wody, - zasolenie, - złodzenie, - barwa, rzeźżystość. Fauna i flora Bałtyku. Spacer po plaży w Jantarze Rezerwat Kormoranów w Kątach Rybackich. Latarnia morska w Krynicy Morskiej. Wydma Wielbłądzi Grzbiet - punkt widokowy. Przekop mierzei. Działalność człowieka w celu umacniania wydmi. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia jak powstała mierzeja, wymienia ruchy wody morskiej: falowanie, pływy morskie, prądy przybrzeżne, charakteryzuje wody Bałtyku, zna faunę i florę Morza Bałtyckiego, przedstawia historię powstania bursztynu, zwiedza Rezerwat Kormoranów i Czaplí Śwíej w Kątach Rybackich, wskazuje miejsce przekopu Mierzei Wiślanej, rozumie cel budowy latarni morskich, ogląda wystawę zbiorów związanych z morzem, wskazuje wody oblewające mierzeję z punktu widokowego na wydmie „Wielbłądzi Grzbiet”; 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowanie kart pracy dla wszystkich uczestników wycieczki, obserwacja widnokręgu nad morzem, mierzenie wysokości względnej wydmy, dokonanie pomiaru szerokości plaży, zapoznanie z ruchami wody morskiej, pomiar długości fali za pomocą taśmy mierniczej, charakteryzowanie wody pod względem fizycznym i chemicznym, pomiar temperatury wody Bałtyku, praca z atlasem „Fauna i flora Bałtyku” - interpretacja roślin i zwierząt żyjących w Morzu Bałtyckim ze zwróceniem uwagi na ryby, rozmowa z rybakami, oglądanie ryb połowionych przez nich, wyszukiwanie okazów muszli i nazywanie ich, szukanie bursztynów na plaży w Jantarze, spotkanie z „bursztyniarzem” zajmującym się wytworzeniem wyrobów z bursztynu - wyjaśnienie ich powstawania, zwiedzanie Rezerwatu Kormoranów i Czaplí Śwíej w Kątach Rybackich, zwiedzanie latarni morskiej w Krynicy Morskiej, oglądanie wystawy zbiorów wskazywanie wód oblewających Mierzeję Wiślaną z punktu widokowego „Wielbłądzi Grzbiet”, wskazywanie roślin porastających wydmy oraz wyjaśnienie potrzeby umacniania wydmi;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
46	109-110 (2h)	<ul style="list-style-type: none"> Biosfera. Zależność życia od klimatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Czynniki wpływające na rozmieszczenie szaty roślinnej i zwierząt na Ziemi. Strefy klimatyczne. Strefy roślinne. Przykłady roślin w poszczególnych strefach. Przykłady zwierząt żyjących w poszczególnych strefach. 	<ul style="list-style-type: none"> zna czynniki wpływające na rozmieszczenie szaty roślinnej i zwierząt na Ziemi, charakteryzuje strefy klimatyczne i roślinne, wymienia przykłady zwierząt i roślin dla wszystkich stref; 	<ul style="list-style-type: none"> posługiwanie się słownikiem geograficznym, wyjaśnianie pojęć: sawanna, baobaby, makia śródziemnomorska, step, pampa, preria, tajga, tundra, praca z mapą klimatyczną świata – wskazanie stref klimatycznych i roślinnych, omówienie czynników wpływających na rozmieszczenie szaty roślinnej i zwierząt na Ziemi, phyta multimediałna - strefy klimatycznie – roślinne świata i charakterystyczne z nich rośliny i zwierzęta, dyskusja panelowa wykazująca zależność między strefami klimatycznymi a roślinnością oraz zyciem i działalnością człowieka;
47	111-114 (4h)	<ul style="list-style-type: none"> Europa moim kontynentem. „Dlaczego Islandia zadymiła nam Europę?” 	<ul style="list-style-type: none"> Położenie geograficzne Europy. Linia brzegowa. Budowa geologiczna. Ukształtowanie powierzchni. 	<ul style="list-style-type: none"> zna przebieg umownej granicy między Europą a Azją, określa położenie geograficzne Europy, odczytuje współrzędne geograficzne skrajnych punktów Europy, omawia linię brzegową kontynentu, charakteryzuje budowę geologiczną, zna ruchy tektoniczne i zjawiska wulkaniczne w Europie, wskazuje formy ukształtowania powierzchni, 	<ul style="list-style-type: none"> praca z mapą - wskazanie umownej granicy między Europą a Azją (przymocowanie kolorowej wstążki), określanie położenia geograficznego na globusie i mapie świata, odczytywanie skrajnych punktów Europy i określanie ich współrzędnych geograficznych, praca w grupach „Jestem kapitanem statku i planuję rejs od Morza Barentsa do Morza Azowskiego.”, uczniowie wpisują na mapie konturowej Europy elementy linii brzegowej, zapoznanie z budową geologiczną Europy i jednostkami geologicznymi praca z mapą fizyczną Europy - wskazywanie gór, wyżyn, nizin, depresji oraz wulkanów, phyta multimediałna - czynne wulkany w Europie, przy czynny i skutki ruchów sejsmicznych i zjawisk wulkanicznych w Europie - metoda „burza mózgów”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
48	115-118 (4h)	<ul style="list-style-type: none"> • Jestem Europejczykiem. • Czy Europa się starzeje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ludności Europy. • Średnia gęstość zaludnienia. • Rozmieszczenie ludności. • Przyrost naturalny. • Współczynnik przyrostu naturalnego. • Migracje ludności. • Rasy zamieszkujące Europę. • Religie w Europie. • Zróżnicowanie językowe w Europie. • Największe miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna liczbę ludności Europy, • oblicza średnią gęstość zaludnienia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, • opisuje rozmieszczenie ludności, • wymienia rasy ludzi, • zna religie Europy • umie wskazać język urzędowy w poszczególnych państwach Europy, • wyróżnia rodzaje migracji w Europie; 	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwanie się rocznikiem statystycznym - odczytanie liczby ludności w Europie, prognozowanie ciągłego spadku przyrostu naturalnego, • obliczanie średniej gęstości zaludnienia, • praca z rocznikiem statystycznym - wskazywanie państw o ujemnym przyroście naturalnym, • posługiwanie się piramidą wieku i płci, • porównanie piramid w celu określenia struktury wiekowej ludności w Norwegii i Portugalii, • obliczanie przyrostu naturalnego i współczynnika przyrostu naturalnego, • posługiwanie się mapą ludności - wskazanie obszarów najbardziej i najmniej zaludnionych, • zapoznanie ze zróżnicowaniem rasowym, językowym i religijnym w Europie, • praca w 3 grupach: Grupy ustalają, w których krajach dominują języki: słowiańskie, germańskie, romańskie. Następnie dane państwa zamalowują na mapie konturowej, politycznej Europy: <ul style="list-style-type: none"> -1. grupa - kraje germańskie, -2. grupa - kraje słowiańskie, -3. grupa - kraje romańskie. • zapoznanie z procesami urbanizacyjnymi w Europie, • wykonanie diagramu słupkowego „Liczba ludności największych stolic europejskich” na podstawie rocznika statystycznego;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
49	119-120 (2h)	Najbogatsze państwa Europy	<ul style="list-style-type: none"> Zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego krajów Europy Przebieg państw i stolic na mapie politycznej Europy. Struktura użytkowania ziemi w wybranych krajach Europy. Określi przemysłowe Europy. Wysoki poziom usług Energetyka w Europie Międzynarodowy ruch turystyczny. 	<ul style="list-style-type: none"> zna zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego krajów Europy, wskazuje państwa i ich stolice na mapie politycznej Europy, charakteryzuje strukturę użytkowania ziemi w wybranych krajach, lokalizuje największe okręgi przemysłowe Europy, omawia poziom usług w wybranych krajach, wymienia państwa, w których dominują elektrownie atomowe, wodne i ciepłone, wskazuje najatrakcyjniejsze miejsca turystyczne w Europie; 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie diagramu słupkowego dotyczącego użytkowania Ziemi w wybranych krajach Europy, odczytywanie z rocznika statystycznego danych dotyczących zbioru plonów niektórych zbóż i roślin okopowych oraz zużycia nawozów sztucznych na 1 ha, wykonanie diagramu słupkowego dotyczącego zbioru pszenicy i ziemniaków w wybranych krajach Europy, lokalizowanie największych okręgów przemysłowych w Europie, scharakteryzowanie produkcji energii w krajach Europy, udowodnienie, że rozwój gospodarczy wpływa na poziom usług między innymi na ruch turystyczny, praca w grupie - wykonanie albumu „Atrakcje turystyczne państw Europy” - każdy uczeń opracowuje atrakcje jednego państwa i przedstawia na forum klasy. Następnie wszystkie opracowane karty trafiają do jednego albumu;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
50	12:124 (4h)	<ul style="list-style-type: none"> Rosja największym krajem świata. Czy wiesz, która jest godzina w Pętrowawiosku na Kamczatce, jeżeli w Moskwie młodzież idzie do szkoły na godz. 8⁰⁰? 	<ul style="list-style-type: none"> Położenie na dwóch kontynentach. Warunki naturalne. Klimat Rosji. Państwo wielonarodowościowe o ujemnym przyroście naturalnym. Rosja bogata w surowce mineralne. Eksport surowców do krajów europejskich. Okregi przemysłowe Rosji. Niska wydajność rolnictwa. Rolnictwo nie zaspokaja żywnościowych potrzeb mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia położenie Rosji na dwóch kontynentach, wskazuje 12 mórz oblewających oraz państwa sąsiadujące, charakteryzuje kształtowanie powierzchni, wody powierzchniowe, typy klimatów Rosji, oblicza rozciągłość równoleżnikową i różnice czasowe między zachodnimi a wschodnimi krańcami Rosji, oblicza rozciągłość południkową i różnicę wysokości Słońca, wymienia narody zamieszkujące Rosję, stwierdza, że większość Rosjan zamieszkuje tereny europejskie, wie, że w Rosji występuje ujemny przyrost naturalny, wymienia i wskazuje surowce mineralne Rosji w głównych okregach przemysłowych, wymienia surowce, które są eksportowane do krajów europejskich, omawia rolnictwo w Rosji: rozmieszczenie upraw i hodowla, wie, że rolnictwo nie zaspokaja potrzeb ludności; 	<ul style="list-style-type: none"> mapa polityczna świata: położenie Rosji na dwóch kontynentach, wskazywanie mórz oblewających, państw sąsiadujących, określenie współrzędnych geograficznych skrajnych punktów Rosji, zwrócenie uwagi na położenie Rosji w trzech strefach klimatycznych i w różnych typach klimatu, obliczanie rozciągłości równoleżnikowej i różnicy czasowej między zachodnimi a wschodnimi krańcami Rosji, obliczanie rozciągłości południkowej i różnicy wysokości Słońca, w Rostowie n/Donem i w Norylsku, omówienie przebiegu granicy wiecznej zmarzliny, wskazywanie wpływu klimatu na rozmieszczenie upraw, hodowli oraz na budownictwo mieszkalne i drogowe, zlokalizowanie okregów przemysłowych i występujących surowców mineralnych pyta multimedialna - animacja filmowa - „Rosja”, podsumowanie rozwoju gospodarczego Rosji i stwierdzenie, że rolnictwo nie zaspokaja potrzeb ludności, praca w grupach: uczniowie obliczają czas jazdy pociągiem Kolei Transsyberyjskiej z Moskwy do Władywostoku wiedząc, że pociąg jeździ średnio 80 km /godz., uczniowie wyznaczają trasę gazociągu jamańskiego do Europy Zachodniej, na mapie Rosji zaznaczają i podpisują okregi przemysłowe, oraz przypinają symbole występujących surowców;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
51	125-126 (2h)	Dlaczego Niemcy są potęgą gospodarczą?	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Niemiec. • Warunki naturalne. • Kraj o dużej liczbie mieszkańców. • Ujemny przyrost naturalny. • Zatrudnianie imigrantów. • Struktura zatrudnienia w gospodarce. • Wysoki poziom przemysłu • Znanie w świecie firmy: Volkswagen, Mercedes, BMW, Simens, Grundig, Zeiss, Bayer. • Wysokotowarowe rolnictwo. • Dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna (autostrady, nowoczesne porty lotnicze). • Cechy niemieckiego społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Niemiec, • charakteryzuje warunki naturalne (kształtowanie powierzchni, klimat i wody), • zna liczbę mieszkańców i porównuje z innymi państwami Europy, • oblicza średnią gęstość zaludnienia Niemiec, • wnioskuje, że w dobrze rozwiniętej gospodarce zatrudniani są imigranci, • charakteryzuje przemysł przetwórczy, • wymienia najbardziej znane na świecie firmy motoryzacyjne, elektroniczne, farmaceutyczne, • uzasadnia wpływ gospodarowania na osiągnięcie wysokich plonów w rolnictwie, • tłumaczy czynniki, które miały i mają wpływ na zamożność Niemiec, 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą Europy - omówienie położenia geograficznego Niemiec, - scharakteryzowanie warunków naturalnych, - wskazanie największych ośrodków przemysłowych i nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych, • odczytanie z rocznika statystycznego liczby mieszkańców Niemiec i porównanie z innymi państwami, • obliczanie średniej gęstości zaludnienia i przyrostu naturalnego, • porównanie struktur zatrudnienia • w różnych sektorach gospodarki Niemiec, USA, Polski, Indii - korzystanie z rocznika statystycznego i zestawienie tabelaryczne, • uzasadnianie wpływu gospodarowania na osiągnięcie wysokich plonów w rolnictwie, • wykonanie diagramu słupkowego PKB w roku 2009 na mieszkańca w porównaniu do wybranych krajów, • zapoznanie z produktami wytwarzanymi i przez najbardziej znane w świecie firmy niemieckie, • praca metodą aktywizującą: „Rybi szkielec” - Dlaczego Niemcy są potęgą gospodarczą Europy?;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
52	127-128 (2h)	Pogoda angielska, czyli jaka?	<ul style="list-style-type: none"> • Północne geograficzne, wyspy przybrzeżne należące do Wielkiej Brytanii. • Terytoria zamorskie. • Podział Wielkiej Brytanii na krainy historyczne. • Klimat. • Wpływ ciepłego prądu morskiego. • Różnicowanie narodowościowe. • Silnie zurbanizowany kraj świata. • Nowoczesny, wysoko rozwinięty kraj przemysłowy. • Producent ropy naftowej. • Ośrodki przemysłowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Wielkiej Brytanii, • zna terytoria zamorskie, • wymienia krainy historyczne, • charakteryzuje klimat Wielkiej Brytanii i wpływ na niego prądu ciepłego, • wymienia narodowości zamieszkujące W. Brytanię, • wie ile wynosi wskaźnik urbanizacji, • omawia nowoczesny przemysł przetwórczy, • zna miejsca wydobycia ropy naftowej na Morzu Północnym, • wskazuje ośrodki przemysłowe Wielkiej Brytanii; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą Europy - określanie położenia geograficznego Wielkiej Brytanii, - wskazywanie krain historycznych, - wyszukiwanie terytoriów zamorskich, • omawianie klimatu oraz wpływu na niego prądu morskiego, • wskazywanie na nowoczesność przemysłu Wielkiej Brytanii, • obliczanie wskaźnika urbanizacji, • zapoznanie z obszarem wydobycia ropy naftowej, • przedstawienie Londynu jako światowej metropolii, • praca zespołowa: „Cechy klimatu na Wyspach Brytyjskich”; • odczytywanie temperatur w styczniu i lipcu, • obliczanie amplitudy temperatur, • odczytywanie wartości izohiet w ciągu całego roku, • obliczanie największych opadów, • obliczanie sumy opadów, • metoda aktywizująca - „Drzewko decyzyjne” - pozytywne i negatywne skutki (eurosieroty). • „Dlaczego Polacy decydują się na wyjazd do Wielkiej Brytanii?”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
53	129-132 (4h)	Francja. Kuchnia francuska zaprasza.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Francji. • Powierzchnia, liczba ludności. • Krainy geograficzne. • Klimat Francji. • Francja trzecią potęgą gospodarczą Europy. • Elektrownie atomowe. • Nowoczesne rolnictwo: wielkoobszarowe, towarowe i wysoko zmechanizowane • Rozmieszczenie upraw. • Nowoczesny przemysł przetwórczy 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Francji, • zna powierzchnię, liczbę ludności, • wskazuje krainy geograficzne Francji, • określa klimat, • wie, że jest trzecią potęgą gospodarczą Europy, • referuje znaczenie elektrowni atomowych, które dostarczają 75 % energii, • wyjaśnia, czym charakteryzuje się nowoczesne rolnictwo we Francji, • wskazuje rozmieszczenie upraw i wysokość plonów, • omawia przemysł przetwórczy: <ul style="list-style-type: none"> - przemysł samochodowy, - przemysł lotniczy, - przemysł chemiczny, - farmaceutyczny - kosmetyczny np.: L'oreal, Vichy, - przemysł spożywczy: <ul style="list-style-type: none"> - mleczarski np.: firma Danone, - produkcja win i szampańów, - produkcja serów (ponad 500 gatunków) - przemysł taboru kolejowego - szybkie koleje TGV; 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie położenia geograficznego Francji, • odczytywanie z rocznika statystycznego powierzchni i liczby ludności, • obliczanie średniej gęstości zaludnienia, • omówienie krajin geograficznych pod kątem rozwoju rolnictwa, • praca z podręcznikiem: <ul style="list-style-type: none"> - wyszczególnienie upraw, podanie miejsca Francji w światowej produkcji rolnej i omówienie diagramu - struktura użytkowania ziemi we Francji, - porównanie pogłowia bydła mlecznego w e Francji i w innych krajach europejskich - odczytanie tabeli, - zapoznanie z mozaiką narodowościową oraz z wynikającymi z tego problemami, - praca z mapą - wyszukiwanie największych elektrowni atomowych we Francji i podkreślenie, że dostarczają one 75% energii, - przedstawienie produktów nowoczesnego przemysłu (samochody, pociągi TGV, samoloty, rakiety Ariane - wykorzystane do wynoszenia satelitów na orbitę, kosmetyki), - pytya multimediałna - Francja, • podział na grupy - Przygotowanie dania kuchni francuskiej (każda grupa przygotowuje inną potrawę – degustacja);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
54	133-134 (2h)	Co Ania powinna wiedzieć o Japonii?	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie wyspiarskie Japonii. • Warunki naturalne • Fudzi, świętą górą Japończyków. • Megalopolis Nippon. • Cud gospodarczy Japonii. • Nakłady finansowe na oświatę i badania naukowe. • Przemysł wysokiej technologii: <ul style="list-style-type: none"> - elektroniczny, - optyczny, - farmaceutyczny, - transportowy (samochody, motocykle, tabor kolejowy, samoloty, statki); 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Japonii, • omawia warunki naturalne (kształtowanie powierzchni, strefa wulkanów i trzęsień ziemi klimat monsuny, cyrkulacja monsunowa), • objaśnia, że Fudzi jest świętą górą, • charakteryzuje megalopolis Nippon, • wie, że Japonia kładzie nacisk na oświatę i badania naukowe - duże nakłady finansowe, • stwierdza, że Japonia słynie z przemysłu high-tech; wymienia znane marki japońskie; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z atlasem - określanie położenia geograficznego Japonii: położenie wyspiarskie, wody oblewające, sąsiedztwo rowów oceanicznych, • omawianie warunków naturalnych: mitode góry faldowe, obszary sejsmiczne i wulkaniczne wynikiem położenia w strefie płyt oceanicznej i kontynentalnej, • zapoznanie z megalopolis Nippon - najbardziej zurbanizowanym regionem świata, • scharakteryzowanie produktów wytworzonych przez największe i najbardziej znane firmy japońskie: Toyota, Nissan, Honda, Hitachi, Toshiba, Mitsubishi, Panasonic, Sony, Sanyo itp., • podkreślanie, że wysoki poziom produkcji w Japonii jest wynikiem dużych nakładów finansowych na badania naukowe, • płyta multimedialna – Japonia, • praca w grupach – mapa mentalna • „Ania poznaje tradycje i nowoczesność Japonii”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
55	135- 136 (2h)	Czy Chińczycy żywi się samym ryżem?	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Chin. • Warunki naturalne: - ukształtowanie powierzchni, - warunki klimatyczne. • Wody powierzchniowe • Regiony rolnicze. • Szybki rozwój przemysłu wysokiej technologii. • Wpływ dynamicznego rozwoju Chin na światową gospodarkę. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Chin, • wskazuje wysokie góry i rozległe wyżyny Chin np.: Wyżyna Tybetańska zwana dachem świata, • omawia klimat Chin (we wschodnich Chinach klimat monsunowy, • w zachodnich wybitnie kontynentalny), • wyjaśnia cel budowy zapory na Jangcy, • wymienia rzeki Chin, • wie, że Chiny to najludniejsze państwo świata, w którym wprowadzono kontrolę urodzeń, • wskazuje najważniejsze regiony rolnicze, • charakteryzuje produkcję roślinną, • rozumie, że szybki rozwój przemysłu w Chinach jest m.in. dzięki specjalnym strefom ekonomicznym, niskim kosztom wytworzenia, • uzasadnia, że dynamiczny rozwój Chin wpływa na światową gospodarkę. 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą; - określanie położenia geograficznego Chin, - wskazanie gór, wyżyn i nizin, • wskazanie rzek i połączeń rzeczno-kanalowych oraz potrzebę budowy największej zapory zbiornika Trzech Przełomów na rzece Jangcy w celu zabezpieczenia przed katastrofalnymi powodziami, • rocznik statystyczny - odczytanie liczby ludności na przełomie lat 1950-2009 oraz narysowanie wykresu, • zapoznanie z programem kontroli urodzeń i celem jego wprowadzenia, • scharakteryzowanie regionów rolniczych Chin i rozmieszczenia upraw, • wykonanie diagramu dotyczącego głównych producentów ryżu i herbaty na świecie, • wskazanie czynników wpływających na szybki rozwój przemysłu w Chinach, • płyta multimedialna – Chiny, • praca w grupach metodą posteru - „Cała prawda o Chińczykach” (m.in. chiński zodiak, styl feng shui, tai-chi bądź wushu, styl życia, spożywanie posiłków, potrawy chińskie itp.).

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
56	137- 138 (2h)	Kontrasty społeczne w Indiach.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne Indii. • Krainy geograficzne. • Warunki naturalne. • Eksplozja demograficzna. • Bezdomność. • Państwo analfabetów. • Kontrasty społeczne. • System kastowy. • Ryż podstawowym produktem w Indiach. • Wyżywienie. • Kontrasty gospodarcze. • Religia – hinduizm. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Indii, • wskazuje krainy geograficzne, • omawia warunki naturalne, (kształtowanie powierzchni, warunki klimatyczne), • odczytuje rzeki Indii, • wyjaśnia skutki eksplozji demograficznej, • charakteryzuje system kastowy, • wyjaśnia, że 40% społeczeństwa nie potrafi pisać ani czytać, • wskazuje ryż jako podstawowy produkt wyżywienia ludności, • wie, że w Indiach występują kontrasty gospodarcze (wysoki poziom w gospodarstwach wielkoobszarowych i zacołanie na indyjskiej wsi - radło i bawoły), • uzasadnia dlaczego zagraniczni inwestorzy traktują Indie, jako ogromny rynek zbytu, • omawia problem Indii - bezdomni na ulicach miast, • interpretuje hinduizm, wiarę w święte krowy, • charakteryzuje na czym polega system kastowy w Indiach; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z atlasem: - określanie położenia geograficznego Indii, - odczytanie krain geograficznych, - kształtowania powierzchni, rzek Indii, • zapoznanie z eksplozją demograficzną i jej skutkami, • zaznajomienie z prymitywną gospodarką rolną charakterystyczną dla wsi indyjskiej, • wskazanie upraw na mapie gospodarczej Azji, • pyta multimedialna - Ludność i gospodarka Indii, • praca metodą tekstu przewodniego: „Święta krowa” - nauczyciel opracowuje karty pracy wykorzystując Internet;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
57	139-140 (2h)	W najwyższych górach świata.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Himalajów. • Państwa leżące w najwyższych górach świata. • Budowa geologiczna. • Piętra klimatyczno-roślinne. • Zwierzęta. • Rzeźba Himalajów. • Lodowce górskie. • Najwyższe szczyty. • Zdobywcy Himalajów. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Himalajów, • wie jakie państwa leżą w najwyższych górach świata, • zna budowę geologiczną, • wie, że Himalaje są młodymi górami fałdowymi, • wskazuje najwyższe szczyty i ich wysokości, • wymienia piętra klimatyczno- roślinne i lodowce, • umie obliczyć temperaturę wraz z wysokością, • podaje nazwiska himalaistów i pierwszych zdobywców Mont Everestu, 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą; - określenie położenia geograficznego, - podanie państw leżących w Himalajach, - odczytanie najwyższych szczytów i ich wysokości, • omówienie budowy na podstawie mapy geologicznej, • wskazanie pięter klimatyczno roślinnych oraz zwierząt zamieszkujących te piętra, • obliczenie temperatury powietrza wraz z wysokością, • płyta multimedialna - Lodowce górskie w Himalajach, • zapoznanie ze zdobywcami Mont Everestu, wskazanie Polaków, biorących udział w wyprawach himalajskich - praca z Internetem, • pogadanka na temat „Jakie cechy charakteru powinien mieć himalaista”, • wykonanie modelu Himalajów z zaznaczeniem pięter roślinnych (plastelina);
58	141-142 (2h)	Wielcy Polacy: geografowie i badacze Ziemi.	<ul style="list-style-type: none"> • Paweł Edmund Strzelecki • Henryk Arctowski • Antoni Bolesław Dobrowoński • Ignacy Domeyko • Karol Bohdanowicz • Jan Czernski • Benedykt Dybowski • Eugeniusz Romer • Aleksander Czekanowski • Marek Kamiński • Wanda Rutkiewicz • Jerzy Kukuczka 	<ul style="list-style-type: none"> • poszukuje w materiałach źródłowych informacji dotyczących wszystkich wymienionych postaci; 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie prezentacji multimedialnej korzystając z materiałów źródłowych, • praca w grupach – w pracowni komputerowej, • przedstawienie na forum wykonanych prac;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
59	143-144 (2h)	Czy położenie geograficzne Polski jest korzystne?	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie Polski na kuli ziemskiej i w Europie. • Współrzędne geograficzne skrajnych punktów. • Sąsiedzi Polski - długości granic. • Granice naturalne i sztuczne. • Obszar Polski dawniej i obecnie. • Strefa ekonomiczna na Bałtyku. • Czas słoneczny, strefowy, urzędowy. • Rozciągłość równoleżnikowa i różnica czasu słonecznego. • Rozciągłość południkowa i różnice w wysokości Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Polski, • wyznacza współrzędne geograficzne skrajnych punktów, • wskazuje sąsiadów Polski, • zna długość granic krajów sąsiadujących, • wyróżnia granice naturalne i sztuczne, • omawia obszar Polski, • zna zasięg strefy ekonomicznej na Bałtyku, • umie obliczać rozciągłość równoleżnikową i południkową w stopniach i kilometrach, czas słoneczny, strefowy i urzędowy oraz wysokość Słońca w różnych miejscach Polski; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca na globusie i na mapie ściemnej świata i Europy; • określanie położenia geograficznego Polski, • wyznaczanie współrzędnych geograficznych skrajnych punktów, • umieszczenie Polski w strefie czasu środkowoeuropejskiego, • zapoznanie z potrzebą wprowadzania czasu urzędowego (letniego i zimowego) w celu oszczędzania energii, • wskazywanie sąsiadów Polski, • wykorzystanie programu Google Earth – zjęcia satelitarne całego obszaru Polski, bądź fragmentów, • płyta multimedialna - sąsiedzi Polski, • praca na mapie konturowej Polski: - zaznaczenie granic naturalnych i sztucznych, - zaznaczenie skrajnych punktów Polski, - wpisanie w odpowiednich miejscach krajów sąsiadujących, • praca z rocznikiem statystycznym: - wyszukiwanie długości granic sąsiadów Polski, • omawianie granic naturalnych i sztucznych, • omawianie strefy ekonomicznej Bałtyku, • zapoznanie z historycznym obszarem Polski (za Jagiellonów w czasie rozbiorów Polski, przed II wojną światową, stan obecny), • praca z rocznikiem statystycznym: - wyszukiwanie danych dotyczących powierzchni Polski oraz innych państw Europy. - wykonanie diagramu prostokątnego, • obliczanie rozciągłości równoleżnikowej w stopniach i kilometrach (za pomocą skali) oraz różnicy czasu słonecznego, • obliczanie rozciągłości południkowej w stopniach i kilometrach (1° - 111,1 km) oraz wysokości Słońca w różnych miejscach Polski, • praca metodą aktywizującą „Analiza SWOT” - Czy położenie Polski w samym środku Europy jest korzystne?;

KLASA III (70 JEDNOSTEK LEKCYJNYCH)

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
60	145-146 (2h)	Jakie wydarzenia geologiczne występowały w mojej miejscowości?	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: orogeneza, zapadlisko, skały, skamieniałości, wiek względny i bezwzględny skał, tablica stratygraficzna. • Jednostki tektoniczne Polski i Europy. • Skały i skamieniałości przewodnie. • Tablica stratygraficzna. • Ważniejsze wydarzenia geologiczne na terytorium Polski. • Górnotwory kaledońskie, hercyńskie i alpejskie. • Przekroje geologiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznaje się z pojęciami: orogeneza, zapadlisko, skały, skamieniałości, wiek względny i bezwzględny skał, tablica stratygraficzna, • wymienia jednostki tektoniczne Polski i Europy, • rozpoznaje i charakteryzuje skały i skamieniałości przewodnie na terenie Polski, • odczytuje ery i okresy z tablicy stratygraficznej, • zna wydarzenia geologiczne Polski, • wskazuje górnotwory kaledońskie, hercyńskie i alpejskie, • odczytuje historię geologiczną na przykładzie różnych przekrojów geologicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z materiałami źródłowymi: - wyszukiwanie znaczenia terminów: orogeneza, zapadlisko, skały, skamieniałości, wiek względny i bezwzględny skał, tablica stratygraficzna, • praca z mapą geologiczną - wskazywanie jednostek tektonicznych Polski i Europy, oraz górnotworów różnych orogenez, • rozpoznawanie i charakteryzowanie okazów skał występujących w najbliższej okolicy oraz omówienie genezy i wykorzystania ich w gospodarce, • zapoznanie z obliczaniem wieku względnego i bezwzględnego skał • praca z tablicą stratygraficzną: - dokonanie podziału dziejów Ziemi na ery i okresy, - omówienie ważniejszych wydarzeń na terenie Polski, - umiejscowienie organizmów (trylobitów i amonitów) w odpowiedniej erze i okresie jako skamieniałości przewodnich, • praca na przekrojach geologicznych - najbliższego miejsca zamieszkania ucznia: - odczytywanie warstw skalnych od najstarszych do najmłodszych, - charakteryzowanie poszczególnych warstw i omawianie ich genezy - wskazywanie na przebieg wydarzeń geologicznych, • płyta multimedialna - wydarzenia geologiczne;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
61	147-148 (2h)	Zlodowacenie w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: łądolód, moreny, sandry, pradolina, ozy, kemy, głąciaty, interglacjaty, rzeźba staroglacjalna, rzeźba młodoglacjalna. • Obszary i zasięgi zlodowaceń. • Formy polodowcowe powstałe w wyniku działalności łądolodu: akumulacyjne i erozyjne. • Formy polodowcowe występujące w górach. • Rzeźba młodoglacjalna a rzeźba staroglacjalna. • Pokrywy lessowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna terminy: łądolód, moreny, sandry, pradolina, ozy, kemy, głąciaty, interglacjaty, rzeźba staroglacjalna, rzeźba młodoglacjalna, • wskazuje obszary i zasięgi zlodowaceń na terenie Polski, • zna formy polodowcowe na nizinach i w górach i charakteryzuje je, • wie czym się różni rzeźba młodoglacjalna od staroglacjalnej, • omawia w jaki sposób utworzyły się pokrywy lessowe i gdzie występują; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z materiałami źródłowymi: <ul style="list-style-type: none"> - wyszukiwanie znaczenia terminów: łądolód, moreny, sandry, pradolina, ozy, kemy, głąciaty, interglacjaty, rzeźba staroglacjalna, rzeźba młodoglacjalna, • praca z mapą ścienną Polski: <ul style="list-style-type: none"> - wskazywanie zasięgów zlodowaceń, - zaznaczenie miejscowości, w której mieszka uczeń (obszar zasięgów zlodowaceń), • płyta multimedialna - omówienie form polodowcowych niższych i górskich, • przedstawienie różnic między rzeźbą młodoglacjalną a rzeźbą staroglacjalną, • zapoznanie ze sposobem powstania pokryw lessowych oraz z miejscem ich występowania;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
62	149-153 (5h)	Czy mieszkał na morenie dennej? Zajęcia w terenie.	<ul style="list-style-type: none"> • Formy połodowcowe powstałe w wyniku działalności lodolodowcowej: <ul style="list-style-type: none"> - piadolinny i wykorzystanie ich przez współczesne rzeki, - sandry (lesistość, rodzaje roślinności), - rozpoznawanie skał na podstawie odkrytki geologicznej, - narysowanie szklcu pagórka morenowego i jego zawartości, - dokonywanie pomiaru grubości warstwy próchnicznej i określanie typu gleby, - korzystanie z mapy topograficznej, - odszukiwanie na mapie danej miejscowości i orientowanie mapy przy pomocy kompasu, - wywiad z mieszkańcami na trasie wycieczki: • rodzaj upraw i wysokość pólów na glebach bielcowych, • wykorzystanie terenów dla hodowli zwierząt, • wykorzystanie gospodarce jezior, • rozwój agroturystyki, • rozwój turystyki letniej i zimowej, - narysowanie szklcu trasy wycieczki, - dokonanie pomiaru wysokości względnej moreny dennej (niwelatorem, ewentualnie metodą krokową); 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje zadania na karcie pracy, • rozpoznaje formy terenu, • zwraca uwagę na występowanie jezior, • charakteryzuje pradolinny, którymi płynęły wody z topniejącego lodolodu oraz ich kierunek, • objaśnia występowanie sandrów i porastającej je roślinności, • rozpoznaje skały na podstawie odkrytki geologicznej, • mierzy grubość poziomu próchnicznego, • określa typ gleby i nazywa ją, • odszukuje miejscowości na mapie topograficznej, wzdłuż której prowadzi trasa wycieczki, • korzysta z kompasu, • potrafi przeprowadzać wywiad z mieszkańcami, • rysuje szklce trasy wycieczki, • dokonuje pomiaru wysokości względnej moreny dennej, • wie, że mieszka na obszarze rzeźby młodoglacjalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie trasy wycieczki na wybranym terenie połodowcowym • o rzeźbie młodoglacjalnej, • przygotowanie kart pracy: <ul style="list-style-type: none"> - formy terenu (moreny denne, czolowe, kerry, ozy), - jeziora rynnowe i morenowe • (kształt i nazwy jezior), - piadolinny i wykorzystanie ich przez współczesne rzeki, - sandry (lesistość, rodzaje roślinności), - rozpoznawanie skał na podstawie odkrytki geologicznej, - narysowanie szklcu pagórka morenowego i jego zawartości, - dokonywanie pomiaru grubości warstwy próchnicznej i określanie typu gleby, - korzystanie z mapy topograficznej, - odszukiwanie na mapie danej miejscowości i orientowanie mapy przy pomocy kompasu, - wywiad z mieszkańcami na trasie wycieczki: • rodzaj upraw i wysokość pólów na glebach bielcowych, • wykorzystanie terenów dla hodowli zwierząt, • wykorzystanie gospodarce jezior, • rozwój agroturystyki, • rozwój turystyki letniej i zimowej, - narysowanie szklcu trasy wycieczki, - dokonanie pomiaru wysokości względnej moreny dennej (niwelatorem, ewentualnie metodą krokową);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
63	154-155 (2h)	Co wpłynęło na pasowy układ rzeźby terenu?	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: niziny, depresje, wyżyny, góry, przełęcze, doliny, grzbiety górskie. • Polska krajem nizinnym. • Pasy ukształtowania powierzchni. • Najwyższe kulminacje w poszczególnych pasach. • Najwyższy i najniższy punkt w Polsce. • Czynniki decydujące o pasowej rzeźbie terenu w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia pojęcia: niziny, depresje, wyżyny, góry, przełęcze, doliny, grzbiety górskie, • stwierdza, że Polska jest krajem nizinnym, • zna pasy ukształtowania powierzchni Polski, • omawia najwyższe kulminacje w poszczególnych pasach, • wskazuje najniższy i najwyższy punkt w Polsce, • oblicza różnicę wysokości między punktami, • charakteryzuje czynniki decydujące o pasowej rzeźbie terenu w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z tekstem źródłowym: - wyszukiwanie znaczenia terminów, • praca z podręcznikiem - opisywanie procentowego udziału terenów nizinnych, wyżynnych i górskich w Polsce, • rysowanie krzywej hipsometrycznej dla Polski, • praca z mapą poziomnicową: - odczytywanie form powierzchni np.: gór i prowadzenie linii grzbietowej w tych górach, zaznaczenie przełęczy, dolin górskich, • rysowanie profiliw hipsometrycznych na podstawie mapy poziomicowej, • mapa konturowa Polski - zaznaczenie pasów ukształtowania powierzchni, • praca z mapą hipsometryczną: - wskazywanie pasów ukształtowania powierzchni i najwyższych kulminacji w tych pasach, • pyta multimedialna - ukształtowanie powierzchni Polski obliczanie różnicy wysokości między wybranymi punktami, • uświadomienie, że współczesna rzeźba terenu ciągle się zmienia, • praca w dwóch grupach - „Czy masz dobrą orientację na mapie Polski? (Materiały: zdjęcia, bądź ilustracje krain geograficznych wszystkich pasów, dwie duże mapy konturowe wykonane na papierze A2 z narysowanymi pasami rzeźby oraz paski papieru z nazwami krain. • Każda grupa otrzymuje komplet materiałów i jej zadaniem jest dopasowanie zdjęć i paska papieru • z nazwą krainy. Jedną grupę opracowuje pas pobrzeży, nizin i gór; druga grupa pas kotlin, wyżyn i pojezierzy);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
64	156-157 (2h)	Dlaczego typ klimatu w Polsce określa się jako przejściowy?	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: izotermi, izobary, izohiety, amplituda, lato klimatyczne. • Położenie Polski w strefie klimatów umiarkowanych. • Mapy klimatyczne. • Rozmieszczenie głównych ośrodków barycznych, kształtujących pogodę. • Cechy klimatu Polski. • Pory roku i ich przebieg. • Czynniki decydujące o klimacie w Polsce. • Piętra klimatyczne w górach. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów; • określa położenie Polski w strefie klimatów umiarkowanych; • odczytuje główne ośrodki baryczne, kształtujące pogodę; • zna cechy klimatu Polski i pory roku; • wymienia czynniki decydujące o klimacie w Polsce: <ul style="list-style-type: none"> - ukształtowanie powierzchni, - wysokość n.p.m., - odległość od Bałtyku i Atlantyku, - ciepły prąd morski, - wpływ napływu mas powietrza nad obszarem Polski, • oblicza amplitudy temperatur, • wymienia piętra klimatyczne w górach; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z materiałami źródłowymi: <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnianie terminów, • scharakteryzowanie położenia Polski w strefie klimatów umiarkowanych, • omówienie czynników decydujących o klimacie Polski (ukształtowanie powierzchni, wysokość n.p.m. • odległość od Bałtyku i Atlantyku, ciepły Prąd Północnoatlantycki), • podanie temperatur rozprzeczających klimatyczne pory roku, • omówienie rozmieszczenia głównych ośrodków barycznych: niżów i wyżów kształtujących pogodę oraz przebiegu izobar, • omówienie i scharakteryzowanie napływających mas powietrza na obszar Polski (przedstawienie schematyczne), • uzasadnienie, że przejściowość klimatu Polski jest wynikiem ścierania się napływających mas powietrza: morską i kontynentalnego, • praca z mapą klimatyczną Europy i Polski: <ul style="list-style-type: none"> - odczytywanie wartości i przebiegu izoterm stycznia i lipca, - odczytywanie wartości izohiet w porze letniej i zimowej, - wskazywanie kierunku przemieszczania się mas powietrza, • omówienie przebiegu i wpływu ciepłego Prądu Północnoatlantyckiego (Golfstronu) na klimat Polski, • kreślenie diagramów klimatycznych na podstawie tabel klimatycznych, • obliczanie amplitudy temperatur w swojej miejscowości: <ul style="list-style-type: none"> - dobowej, - miesięcznej (dla stycznia i lipca), - rocznej;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
65	158-159 (2h)	Wody powierzchniowe i podziemne Polski.	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: dorzecze, zlewnisko, dział wód, ujście deltowe, ujście lejkowe. • Rzeki główne i ich dopływy. • Cechy sieci rzecznej, reżim rzeczny. • Typy jezior i ich pochodzenie. • Jeziora naturalne i sztuczne. • Wody podziemne. • Zagrożenia powodziowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna terminy hydrologiczne, • wskazuje rzeki główne i dopływy Polski • określa cechy sieci rzecznej, • wymienia typy jezior i wskazuje na mapie, wie co są jeziora naturalne i sztuczne, podaje przykłady, • dokonuje klasyfikacji wód podziemnych i ich wykorzystania, • wskazuje tereny najbardziej zagrożone powodziami w Polsce, • wymienia sposoby zabezpieczenia przed powodziami, • podaje przykłady rzek stanowiących największe zagrożenie; 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie pojęć: dorzecze, zlewnisko, dział wód, ujście deltowe, ujście lejkowe, • praca z mapą: wskazywanie rzek głównych i ich dopływów, jezior naturalnych i sztucznych, • zapoznanie z genezą jezior występujących w Polsce, • wykreślanie działu wód między dorzeczami Wisły i Odry i rzek Przymorza na mapie hydrologicznej Polski, • wykonanie diagramu dotyczącego długości rzek Polski – praca z rocznikiem statystycznym, • wskazywanie cech dorzeczy – asymetria, • praca z mapą hydrologiczną: <ul style="list-style-type: none"> - omówienie jakości wód śródlądowych, - odczytywanie profilu batymetrycznego jeziora najbliższej okolicy, - pyta multimedialna - Wody powierzchniowe i podziemne Polski, • klasyfikowanie wód podziemnych i wskazywanie ich występowania, • omówienie wykorzystania wód mineralnych i ich rozmieszczenie, • strona Google Earth - obraz satelitalny Jeziora Drużno: <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie do zajęć terenowych;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
66	160- 164 (5h)	Jezioro Drużno. Zajęcia w terenie.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie jeziora. • Geneza jeziora. • Rezerwat Jezioro Drużno: ptactwo wodne i błotne. • Szlak białej floty • Elbląg - Ostróda. • Miejscowości nad jeziorem. • Ludność zamieszkująca okolice jeziora. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie jeziora w Polsce i województwie, • zna historię powstania jeziora oraz osady Truso, • umie odczytać z mapy topograficznej dopływające i wypływające rzeki oraz różne głębokości jeziora, • oblicza długość, szerokość • i powierzchni jeziora na podstawie skali mapy, • wskazuje tor wodny – szlak białej floty Elbląg - Ostróda, • wymienia miejscowości leżące nad jeziorem, • bada czystość jeziora, • przeprowadza wywiad z miejscową ludnością; 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie kart pracy, • praca z mapą Polski - określanie położenia geograficznego jeziora, • praca z mapą topograficzną „Okolice Jezioro Drużno”: - scharakteryzowanie położenia jeziora w kryptodepresji, - odczytywanie miejscowości położonych nad jeziorem, - wskazywanie dopływających i wypływających rzek, - odczytywanie głębokości jeziora, • omawianie wykorzystania jeziora jako szlaku wodnego, • obliczanie długości, szerokości i powierzchni jeziora na podstawie skali mapy, • wykonanie profilu batymetrycznego jeziora, • narysowanie szkicu jeziora przedstawiającego kształt i jego zarastanie (starzenie się jeziora), • przeprowadzenie badania czystości wody jeziora Drużno, • praca z Atlaselem Roślin i Zwierząt Rezerwatu jeziora Drużno, • wywiad z miejscową ludnością: - życie ludności w okolicach jeziora, - czy istnieje możliwość gospodarczego wykorzystania jeziora? - jakie występują zagrożenia? - czy ptactwo utrudnia życie i wyrządza szkody, • zebranie kart pracy i ocena;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
67	165-166 (2h)	Znaczenie gleb w przyrodzie i gospodarce człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: gleba, pedosfera. • Procesy glebotwórcze. • Typy gleb: strefowe i astrefowe. • Profile glebowe. • Gleby najbliższej okolicy. • Erozja gleb - przyczyny, skutki i zapobieganie. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna podstawowe terminy: gleba, pedosfera, • omawia procesy glebotwórcze, • wymienia typy gleb i podaje ich rozmieszczenie w Polsce, • wykonuje profile glebowe, • zna gleby występujące w swojej okolicy, • charakteryzuje przyczyny, skutki erozji gleb oraz sposoby zapobiegania im; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z materiałami źródłowymi: <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnianie pojęć, - omawianie procesów glebotwórczych, • praca z mapą gleb: <ul style="list-style-type: none"> - wskazywanie typów gleb z podziałem na strefowe i astrefowe, - objaśnianie rozmieszczenia gleb w Polsce, - odczytywanie gleb występujących w okolicy, w której mieszkam, • omawianie erozji gleb, jej przyczyn powstawania, skutków i sposobów zapobiegania, • panel dyskusyjny - „Znaczenie gleb w przyrodzie i gospodarce człowieka”, • praca w grupach - wykonanie profilu glebowego w szklanych naczyniach z materiału naturalnego w (piasek, żwir, glina, czarna ziemia, wapień): • grupa: mada i gleba bielcowa, • grupa: rędzina i czarnoziem;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
68	167-168 (2h)	Szata roślinna i świat zwierzęcy w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> • Lesistość w Polsce. • Województwa o największej i najmniejszej lesistości. • Przyczyny zmniejszenia powierzchni lasów. • Występowanie największych kompleksów leśnych w Polsce. • Rodzaje lasów i typy zbiorowisk roślinnych w Polsce. • Zasięgi drzew: buk, sosna, świerk. • Funkcje lasów. • Świat zwierząt. • Ochrona lasów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje powierzchnie zalesienia w Polsce, • wymienia województwa o największym i najmniejszym zalesieniu, • zna procentowy udział lasów w poszczególnych województwach, • zna przyczyny zmniejszania się powierzchni lasów, • wie, gdzie występują największe kompleksy leśne i zbiorowiska roślinne w Polsce, • omawia zasięg drzew: buk, sosna i świerk oraz uzasadnia wpływ klimatu na ich występowanie; • charakteryzuje funkcje lasów: przyrodnicze i gospodarcze, • wie jakie zwierzęta zamieszkują obszar Polski, • przedstawia, w jaki sposób możemy chronić lasy i zwiększać ich powierzchnię; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z rocznikami statystycznym: - odczytanie danych dotyczących lesistości w Polsce i w poszczególnych województwach, - porównanie lesistości w Polsce z lesistością innych krajów Europy • przygotowanie diagramu „Lesistość w Polsce i w wybranych krajach Europy”, • wykonanie kartodiagramu - „Procentowy udział lasów w poszczególnych województwach”, • praca z mapą „Lasy w Polsce” - wskazanie województw o najmniejszym i największym zalesieniu, - omawianie rozmieszczenia największych kompleksów leśnych i zbiorowisk roślinnych, - wskazywanie zasięgu drzew: buk, sosna i świerk, - uzasadnianie wpływu klimatu na zasięg występowania drzew: buk, sosna i świerk, • odczytanie gatunków zwierząt ze wskazaniem ich występowania w Polsce; • płyta multimedialna: Lasy w Polsce;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
69	169-172 (4h)	Roślinność naturalna i zwierzęta w mojej okolicy. Zajęcia w terenie.	<ul style="list-style-type: none"> • Roślinność naturalna. • Zwierzęta leśne i polne. • Rodzaje drzew iglastych występujących w mojej okolicy. • Rodzaje drzew liściastych w mojej okolicy. • Runo leśne i podszycie. • Spotkanie z leśniczym. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa typ lasu, • rozpoznaje gatunki drzew, • wymienia skład gatunkowy runa leśnego i podszyciu, • wie jakie zwierzęta żyją w lasach i na polach w okolicach miejsca zamieszkania, • przeprowadza wywiad z leśniczym; 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie kart pracy; - rozpoznawanie typów lasów, - wymienianie składu gatunkowego drzew oraz występujących zwierząt - Atlas gatunkowy roślin i zwierząt, - rozpoznawanie podłoża, na którym porasta las; - narysowanie warstwy lasu i wpisanie występujących gatunków roślinnych, - wykonanie rysunku liścia drzewa, który dominuje w tych lasach, - mierzenie wysokości drzew za pomocą przyrządu wysokościomierza, - odczytywanie wieku drzew na pniu ściętego drzewa, - określanie kierunków w lesie za pomocą mchu, - wywiad z leśniczym (np. - powierzchnia lasów, stan zalesienia, pasyżyty drzew, ochrona drzew, walka z kłusownikami, gatunki zwierząt, sposoby dokarmiania zwierząt; szkody wyrządzane przez dziki);
70	173-174 (2h)	W jakim województwie mieszkasz?	<p>Podział administracyjny Polski dawniej i obecnie.</p> <p>Organy władzy w poszczególnych jednostkach administracyjnych.</p> <p>Województwa i ich stolice oraz siedziby sejmików wojewódzkich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna podział administracyjny Polski w latach 1950 r., 1975 r. i obecnie, • omawia organy władzy w poszczególnych jednostkach administracyjnych, • wymienia województwa i ich stolice oraz siedziby sejmikowe, • porównuje podział administracyjny w Polsce i w wybranych krajach Europy (np.: Niemcy, Wielka Brytania, Rosja, Szwajcaria, Francja, Włochy); 	<ul style="list-style-type: none"> • zajęcia w pracowni komputerowej, • zapoznanie z podziałem administracyjnym Polski w latach 1950 – 1975 i obecnie, • praca z mapą administracyjną; - odczytywanie województw i stolic, • wskazywanie siedziby sejmików wojewódzkich; • omówienie organów władzy w poszczególnych jednostkach administracyjnych; • praca z Internetem; - porównywanie podziału administracyjnego Polski i z wybranymi krajami Europy (np.: Niemcy, Wielka Brytania, Rosja, Szwajcaria, Francja, Włochy), • praca w grupach dwuosobowych - prezentacja multimedialna „Podział administracyjny Polski” z wykorzystaniem Internetu, • przedstawienie wyników pracy;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
71	175-176 (2h)	Dlaczego w Polsce rodzi się coraz mniej dzieci?	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ludności i jej zmiany. • Średnia gęstość zaludnienia. • Przyrost naturalny. • Współczynnik przyrostu naturalnego. • Wyż i niż demograficzny. • Współczesny model rodziny. • Struktura płci i wieku – piramida. • Społeczeństwo starzejące się. • Współczynnik feminizacji. • Struktura narodowościowa. • Mniejszości narodowe. • Grupy etniczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • wie jaka liczba ludności występuje w Polsce oraz jak zmieniła się na przestrzeni lat, • oblicza średnią gęstość zaludnienia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, • określa kiedy wystąpiły okresy wyczołowe i niżowe w Polsce, • omawia współczesny model rodziny, • potrafi odczytywać piramidę płci • i wieku społeczeństwa oraz stwierdza, że społeczeństwo polskie jest starzejące się, • odczytuje wskaźnik feminizacji w poszczególnych województwach, • charakteryzuje strukturę narodowościową i mniejszości narodowe, • zna rozmieszczenie grup etnicznych w Polsce oraz omawia ich cechy kulturowe; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z rocznikiem statystycznym: <ul style="list-style-type: none"> - odczytywanie danych dotyczących zmian ludnościowych od II wojny światowej do chwili obecnej, • obliczanie średniej gęstości zaludnienia, przyrostu naturalnego i współczynnika przyrostu naturalnego, • rysowanie wykresu obrazującego liczbę ludności na przestrzeni lat, • zaznaczenie na wykresie wyżów i niżów demograficznych i wyjaśnienie przyczyn występowania tych zjawisk, • piramida wieku i płci: - obliczanie liczby kobiet i mężczyzn urodzonych w odpowiednich przedziałach wiekowych, - wskazywanie wyżów i niżów demograficznych, - odczytywanie długości życia mężczyzn i kobiet w Polsce, - określenie społeczeństwa polskiego jako starzejącego się, • płyta multimedialna - Ludność Polski, • praca z materiałami źródłowymi, • praca w grupach - metodą tekstu przewodniego „Struktura społeczeństwa polskiego. Współczesny model rodziny”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
72	17-18 (2h)	Dlaczego Polacy emigrują?	<ul style="list-style-type: none"> • Terminy: urbanizacja, aglomeracja, konurbacja, migracja, emigracja, imigracja. • Rozmieszczenie ludności. • Struktura zatrudnienia. • Problem bezrobocia. • Migracje. • Przyrost rzeczywisty. • Polacy za granicą. • Procesy urbanizacyjne (aglomeracje, konurbacje). 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia terminy, • omawia rozmieszczenie ludności w Polsce, • charakteryzuje strukturę zatrudnienia, • omawia problem bezrobocia, • wskazuje migracje ludności, • oblicza przyrost rzeczywisty, • charakteryzuje największe skupiska Polaków poza granicami państwa, • oblicza wskaźnik urbanizacyjny, • wskazuje różnice i podaj przykłady konurbacji i aglomeracji; 	<ul style="list-style-type: none"> • korzystanie z materiałów źródłowych: - wyjaśnianie terminów, • praca z mapą - Gęstość zaludnienia w Polsce: - rozmieszczenie ludności, - obszary najbardziej zaludnione, - obszary najsłabiej zaludnione, • rocznik statystyczny: - odczytanie struktury zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach, • - odczytanie stopy bezrobocia • w poszczególnych województwach, - wskazanie województw o największej stopie bezrobocia i podanie przyczyn, - odczytanie liczby Polaków udających się do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec, Francji w poszukiwaniu pracy; - odczytanie liczebności Polaków tworzących Polonę zagraniczną, - obliczanie przyrostu rzeczywistego, - obliczanie wskaźnika urbanizacji, • wskazywanie różnic między konurbacją i aglomeracją, podanie przykładów, • praca zespolowa - drzewko decyzyjne: „Plusy i minusy migracji Polaków”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
73	179-180 (2h)	Jak wygląda życie w największej polskiej aglomeracji?	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ludności Warszawy na przestrzeni lat. • Liczba ludności w największych aglomeracjach Polski. • Struktura zatrudnienia w Warszawie. • Przemysł stolicy. • Największe uczelnie. • Dostęp do kultury. • Struktura narodowościowa. • Zabytki. • Życie w wielkim mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia liczbę ludności Warszawy na przestrzeni lat, • porównuje liczbę ludności Warszawy do innych aglomeracji Polski, • przedstawia strukturę zatrudnienia mieszkańców Warszawy, • charakteryzuje przemysł Warszawy • wymienia uczelnie, • omawia dostęp do kultury, • wymienia narodowości żyjące w stolicy, • wskazuje zabytki Warszawy i inne atrakcje turystyczne, • charakteryzuje życie w wielkim mieście; 	<ul style="list-style-type: none"> • zajęcia w pracowni komputerowej, • praca z rocznikami statystycznym: - odczytywanie liczby ludności Warszawy na przestrzeni lat, - wykonanie wykresu obrazującego zmiany liczby ludności Warszawy na przestrzeni lat, - porównywanie liczby ludności Warszawy z innymi aglomeracjami Polski, - odczytywanie struktury zatrudnienia w stolicy, • praca z Internetem: - korzystanie ze strony Google Earth - mapa satelitarna Warszawy, - wyszukiwanie zakładów przemysłowych, uczelni, zabytków i innych ciekawych obiektów turystycznych, • metoda aktywizująca – Analiza SWOT • „Życie w wielkim mieście (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia)”,

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
74	181- 184 (4 h)	Górnictwo i kopalnictwo w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> Podział surowców mineralnych. Miejsca występowania surowców. Wydobycie. Porównanie wydobycia do innych krajów europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje podziału surowców mineralnych na: <ul style="list-style-type: none"> - energetyczne, - rudy metali, - surowce chemiczne, - surowce skalne, wskazuje miejsce występowania surowców, omawia wydobycie surowców energetycznych, chemicznych, metalicznych i skalnych, porównuje wydobycie polskich surowców z wydobyciem w innych krajach, wskazuje pozycję Polski w świecie pod względem wydobycia, wymienia surowce, które wydobywa się w niewielkich ilościach a zapotrzebowanie na nie kraj uzupełnia importem, omawia import rudy naftowej i gazu ziemnego, rudy żelaza, boksytów i fosforytów, wskazuje przebieg gazociągów i ropociągów; 	<ul style="list-style-type: none"> dokonanie podziału surowców mineralnych, praca z mapą - wskazanie miejsc wydobycia: <ul style="list-style-type: none"> - surowców energetycznych: (węgiel kamienny, węgla brunatnego, ropy naftowej, gazu ziemnego), - rud metali (rudy żelaza, rudy miedzi, rudy cynku i ołowiu), - surowców chemicznych (soli kamiennej, soli potasowej i siarki), - surowców skalnych (granitów, bazaltów, wapieni, piasków, żwirów, gliny), pyta multimediała - Surowce mineralne Polski, praca z rocznikiem statystycznym: <ul style="list-style-type: none"> - odczytywanie wielkości wydobycia surowców, miejsce w świecie i w Europie, - porównywanie wielkości wydobycia surowców w innych krajach europejskich i wybranych krajach świata, - odczytywanie wielkości importowanych surowców: ropy naftowej, gazu ziemnego, rudy żelaza, boksytów, fosforytów, - wykonanie diagramu - wielkość wydobycia surowców w Polsce w porównaniu do innych krajów, praca zespołowa: podział na dwie grupy. Materiały: dwie mapy fizyczne Polski, kolorowa tasiemka, Blu-Tack (materiał mocujący), przygotowane symbole surowców, Zadania: <ul style="list-style-type: none"> grupa wyznacza trasę przebiegu gazociągu (niebieska tasiemka) oraz przypina w odpowiednim miejscu symbole surowców energetycznych, grupa wyznacza trasę ropociągu (czerwona tasiemka) oraz przypina symbole surowców chemicznych, rud miedzi, rud cynku i ołowiu;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
75	185-186 (2h)	Wytwarzanie energii elektrycznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Odnawialne i nieodnawialne źródła energii. • Największe elektrownie ciepłe w Polsce: <ul style="list-style-type: none"> - oparte na spalaniu węgla kamiennego, - oparte na spalaniu węgla brunatnego. • Elektrownie wodne. • Elektrownie wiatrowe. • Elektrownie geotermalne. • Elektrownie słoneczne. • Elektrownie na biomasie. • Moc największych elektrowni ciepłych i wodnych. • Rozmieszczenie największych elektrowni ciepłych i wodnych. • Możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł energii. • Wady i zalety: <ul style="list-style-type: none"> - elektrowni bazujących na alternatywnych źródłach energii, - elektrowni ciepłych. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna odnawialne i nieodnawialne źródła energii, • wymienia elektrownie ciepłe oparte na węglu kamiennym i węglu brunatnym, • rozumie pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych i potrzebę budowy elektrowni wodnych, wiatrowych, geotermalnych, słonecznych, • omawia moc elektrowni ciepłych i alternatywnych, • wskazuje rozmieszczenie elektrowni ciepłych i alternatywnych, • określa wady i zalety elektrowni ciepłych oraz alternatywnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawianie odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii, • uświadczanie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych i potrzebę budowy elektrowni wodnych, wiatrowych, geotermalnych, słonecznych, • charakteryzowanie pozyskiwania energii cieplej ze spalania węgla kamiennego i węgla brunatnego. • praca z mapą: <ul style="list-style-type: none"> - umiejscawianie największych elektrowni ciepłych i alternatywnych, • rocznik statystyczny. - odczytywanie mocy największych elektrowni ciepłych i wodnych, • praca metodą aktywizującą - mapa mentalna: „Zalety i wady wytwarzania energii elektrycznej w Polsce”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
76	187-188 (2h)	Czy rolnik polski ma odpowiednie warunki do rozwoju rolnictwa?	<ul style="list-style-type: none"> • Warunki przyrodnicze decydujące o rozwoju rolnictwa. • Warunki pozaprodukcyjne wspomagające rozwój rolnictwa. • Bonitacja gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia warunki przyrodnicze: - ukształtowanie terenu, - warunki klimatyczne: temperatura powietrza, wielkość i rozkład opadów, susze, bądź obfite opady, powódzie, gradobicia, przymrozki, - długość okresu wegetacyjnego, - gleby, • bonitacja gleb, • charakteryzuje warunki pozaprodukcyjne: - struktura wielkość gospodarstw rolnych, - struktura użytkowania ziemi, - struktura własności gospodarstw rolnych, - mechanizacja rolnictwa, - stosowanie nawozów sztucznych, - status materialny rolników i pozyskiwanie kredytów na zakup maszyn i urządzeń, - opłacalność produkcji i rynek zbytu, - wykształcenie rolników, - wiek i zdrowie rolników, - dotacje państwa i Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z mapą klimatyczną; - omówienie warunków przyrodniczych: - ukształtowania terenu, - warunków klimatycznych: temperatury powietrza, wielkości i rozkładu opadów, występowanie suszy, bądź obfitych opadów, powodzi, gradobież, przymrozków, - długości okresu wegetacyjnego, - gleby, • mapa gleb: - wskazanie najżyźniejszych gleb w Polsce: - czarnoziemów, - czarnych ziem, - mądów, - rędzin, - brunatnych, - omówienie udziału gleb poszczególnych klas bonitacyjnych w powierzchni użytków rolnych, • wykonanie diagramu kołowego dotyczącego udziału gleb poszczególnych klas bonitacyjnych w powierzchni użytków rolnych, • scharakteryzowanie warunków pozaprodukcyjnych, • praca w grupach: „Gdzie dokonałbyście zakupu ziemi biorąc pod uwagę warunki przyrodnicze?” (każda z grup wybiera lidera, który przedstawi opracowany temat);

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
77	189- 190 (2h)	Czy rolnicy polscy potrafią wyżywić naród polski?	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie użytków rolnych w Polsce. • Uprawy i ich podział. • Rozmieszczenie upraw niektórych roślin. • Rejonów sadownicze w Polsce. • Pogrowie zwierząt gospodarskich. • Rozmieszczenie chowu bydła i trzody chlewnej. • Sytuacja polskiego rolnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wykorzystanie użytków rolnych w Polsce, • zna podział roślin uprawnych: <ul style="list-style-type: none"> - zboża, - rośliny okopowe, - rośliny przemysłowe, - rośliny pastewne, - warzywa, - sady, - rośliny przyprawowe i lecznicze, • wymienia główne obszary uprawy: pszenicy, buraków cukrowych, rzepaku, ziemniaków i drzew owocowych, • wie jakie zwierzęta hodują rolnicy polscy, • zna rozmieszczenie chowu bydła i trzody chlewnej, • orientuje się w sytuacji polskiego rolnictwa; 	<ul style="list-style-type: none"> • rocznik statystyczny; - odczytanie danych dotyczących użytków rolnych, • wykonanie diagramu kołowego; - wykorzystanie użytków rolnych, • dokonanie podziału roślin uprawnych, • przekazanie informacji na temat pogłowia zwierząt gospodarskich, • mapa gospodarza Polski; • wskazanie głównych obszarów uprawy pszenicy, buraków cukrowych, rzepaku, ziemniaków i drzew owocowych (uzasadnienie upraw), • wskazanie rejonów chowu bydła i trzody chlewnej (uzasadnienie), • wskazanie obszarów uprawy warzyw i rejonów sadowniczych, • płyta multimedialna - produkcja roślinna i zwierzęca w Polsce, • rocznik statystyczny; odczytywanie wysokości plonów i zbiorów: pszenicy, buraków cukrowych, ziemniaków w Polsce, odczytywanie wysokości plonów i zbiorów pszenicy, buraków cukrowych, ziemniaków) w wybranych krajach europejskich, odczytywanie pogłowia bydła i trzody chlewnej w Polsce, • wykonanie diagramów: - porównanie zbiorów i plonów pszenicy, buraków cukrowych i ziemniaków w Polsce i wybranych krajach europejskich, narysowanie krzywej dotyczącej pogłowia bydła i trzody chlewnej od roku 1990-2009, • Panel dyskusyjny – sytuacja polskiego rolnictwa.;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
78	19-192 (2h)	Na Wyżynach Polskich.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne Wyżyn Polskich. • Regiony geograficzne w pasie wyżyn. • Warunki naturalne na Wyżynach Polskich. • Charakterystyka gospodarcza. • Krajobrazy naturalne i antropogeniczne. • Procesy urbanizacyjne. • Atrakcje turystyczne. • Ochrona przyrody na Wyżynach Polskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Wyżyn Polskich, • wymienia regiony geograficzne w pasie wyżyn: <ul style="list-style-type: none"> - Wyżyna Śląska, - Wyżyna Krakowsko - Częstochowska, - Niecka Nidziańska, - Wyżyna Kielecka, - Góry Świętokrzyskie, - Wyżyna Sandomierska, - Wyżyna Lubelska, - Roztocze, • omawia warunki naturalne: <ul style="list-style-type: none"> - budowę geologiczną i jej wpływ na krajobraz i działalność człowieka, - warunki klimatyczne i ich wpływ na gospodarkę, - sieć rzeczną, - gleby, • wymienia formy krasowe podziemne i powierzchniowe w pasie wyżyn oraz wyjaśnia proces powstawania tych form, • charakteryzuje działalność gospodarczą człowieka na wyżynach: <ul style="list-style-type: none"> - surowce mineralne (omawia etapy powstawania węgla kamiennego), - zakłady przemysłowe, - procesy urbanizacyjne, - degradację środowiska przyrodniczego, • omawia parki narodowe; 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa ścienna Polski; - określanie położenia geograficznego regionów położonych w pasie wyżyn, • płyta multimedialna - Wyżyny Polskie, • praca w grupach - metodą posteru, • Uczniowie podzieleni są na 3 grupy. • grupa opracowuje Wyżynę Śląską i Wyżynę Krakowsko - Częstochowską, • grupa opracowuje Wyżynę Kielecko - Sandomierską i Góry Świętokrzyskie, • grupa opracowuje Niekę Nidziańską i Wyżynę Lubelską z Roztoczem, • (Materiały: 6 sztuk kartek A2 • zdjęcia, ilustracje, mazaki, kredki, bibuła, klej, kolorowy papier, itp.) • każdy region powinien być opracowany na osobnym posterze, według podanego planu. Uczniowie korzystają z różnych materiałów źródłowych np.: przewodniki turystyczne, mapy, plany, podręczniki, Internet, itp., • Po opracowaniu każda grupa przedstawia swoją pracę na forum klasy. • w celu rozbudzenia zainteresowań geograficznych uczniów swojej szkoły, proponuję utworzenie mini galerii posterów na korytarzu szkolnym;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
79	193-194 (2h)	Sudety. Wpływ budowy geologicznej na działalność gospodarczą człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne Sudetów. • Podział Sudetów. • Warunki naturalne. • Cechy krajobrazu. • Zagospodarowanie Sudetów. • Największe miasta i ich funkcje. • Ważny turystyczny. • Zagrożenia środowiska przyrodniczego spowodowane działalnością gospodarczą człowieka. • Ochrona przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia położenie geograficzne Sudetów, • dokonuje podziału Sudetów na: <ul style="list-style-type: none"> - Sudety Zachodnie, - Sudety Środkowe, - Sudety Wschodnie, • wskazuje w poszczególnych częściach najwyższe pasma górskie i ich szczyty, • charakteryzuje warunki naturalne Sudetów: - budowę geologiczną i jej wpływ na działalność gospodarczą człowieka: - pietra klimatyczne, - piętra roślinne, - sieć rzeczną, • omawia zagospodarowanie Sudetów i Przedgórze Sudeckie: <ul style="list-style-type: none"> - rejon eksploatacji bogactw mineralnych, - Złoty Stok - badania nad wznowieniem wydobycia złota, - Sudety rajem dla zbieraczy skał i minerałów (opale, agaty, ametysty, kryształy górskie, granaty), - możliwości rozwoju przemysłu i rolnictwa, • zna zagrożenia środowiska przyrodniczego spowodowane działalnością gospodarczą człowieka („czarna trójka Europy”), • wymienia sposoby ochrony przyrody, • zna parki narodowe, 	<ul style="list-style-type: none"> • mapa ścienna Polski - określanie położenia geograficznego Sudetów i Przedgórze Sudeckiego, • płyta multimedialna - Sudety i Przedgórze Sudeckie, • praca w grupach - metodą posteru • (Uczniowie podzieleni są na 3 grupy i pracują według opracowanego planu: grupa opracowuje Sudety Zachodnie, grupa opracowuje Sudety Środkowe, grupa opracowuje Sudety Wschodnie. • Materiały: 3 sztuki kartek A2 • zdjęcia, ilustracje, mazaki, kredki, bibuła, klej, kolorowy papier, itp. • Uczniowie korzystają z różnych materiałów źródłowych, np.: przewodniki turystyczne, mapy, plany, podręczniki, internet, itp., • Po opracowaniu każda grupa przedstawia swoją pracę na forum klasy. • w celu rozbudzenia zainteresowań geograficznych uczniów swojej szkoły, proponuję utworzenie mini galerii posterów na korytarzu szkolnym;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania	
80	195- 196 (2h)	Transport lądowy i lotniczy. Czym lepiej podróżować?	<ul style="list-style-type: none"> Podział transportu lądowego. Transport kolejowy. Transport samochodowy. Transport lotniczy. 	<ul style="list-style-type: none"> zna podział transportu lądowego omawia transport kolejowy: gęstość sieci linii kolejowych w Polsce (obszary o najgęstszej i najmniej gęstej sieci kolejowej) kolej podziemna (metro) pociągi o podwyższonym standardzie InterCity i EuroCity przewóz ładunków i pasażerów w transporcie kolejowym na przestrzeni lat charakteryzuje transport drogowy: długość i nowocześnieść dróg w Polsce- autostrady, drogi międzynarodowe i ekspresowe największe drogowe przejścia graniczne liczba samochodów osobowych i ciężarowych na przestrzeni lat przewóz ładunków i pasażerów w transporcie drogowym na przestrzeni lat opisuje transport lotniczy: polskie porty lotnicze liczba samolotów połączenia krajowe i międzynarodowe przewóz pasażerów i ładunków Polskie Linie Lotnicze „LOT” omawia zalety i wady transportu kolejowego, drogowego i lotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> praca z mapą. Transport kolejowy. Transport drogowy, Transport lotniczy- wskazanie: gęstości sieci linii kolejowych, autostrad, dróg międzynarodowych i ekspresowych, przejść granicznych, portów lotniczych, połączeń lotniczych: krajowych i międzynarodowych, praca z rocznikiem statystycznym - odczytanie: długości linii kolejowych i drogowych, liczby samochodów ciężarowych i osobowych, przewozu ładunków i pasażerów drogą kolejową, samochodową i lotniczą, liczby samolotów floty polskiej, wykonanie diagramu: porównanie przewozu pasażerów i ładunków drogą kolejową, samochodową i lotniczą, wykonanie krzywej obrazującej liczbę samochodów ciężarowych i osobowych na przestrzeni lat praca metodą aktywizującą. Analiza SWOT „Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia transportu kolejowego, drogowego, lotniczego.” 	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
81	197-198 (2h)	Turystyka. Dokąd chcesz pojechać?	<ul style="list-style-type: none"> Regiony atrakcyjne turystycznie w Polsce. Rodzaje turystyki. Infrastruktura turystyczna. Walory turystyczne. Wpływ turystyki na rozwój gospodarki. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia regiony turystyczne w Polsce, zna rodzaje turystyki: <ul style="list-style-type: none"> - zagraniczna, - krajowa, - wypoczynkowa, - krajoznawcza (wycieczkowa) specjalistyczna (kwalifikowana: rowerowa, motorowa, narciarska, wodna, wysokogórska), omawia cel podróży np.: poznanie nowych miejsc lub pielgrzymka do miejsc kultu religijnego, charakteryzuje infrastrukturę turystyczną, wskazuje na utrudnienia, które zniechęcają turystów do odwiedzania Polski, zna walory turystyczne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze w Polsce, wie, że turystyka ma ogromne znaczenie dla gospodarki państwa; 	<ul style="list-style-type: none"> praca z mapą Polski wskazywanie regionów turystycznych w Polsce omówienie rodzajów turystyki, zaznajamianie z celami podróżyowania, scharakteryzowanie infrastruktury turystycznej i zwrócenie uwagi na utrudnienia, które zniechęcają turystów do odwiedzania Polski, stwierdzenie, że turystyka ma ogromne znaczenie dla gospodarki państwa, omówienie atrakcji turystycznych w poszczególnych regionach Polski, praca z materiałami źródłowymi: wyszukiwanie informacji - Turystyka w Polsce, pytła multimedialna - Turystyka w Polsce, praca z mapą Polski i przewodnikiem turystycznym, wskazywanie wybranych obiektów turystycznie - przyrodniczych, np: Słowiński Park Narodowy - wydmy, Tatrzy - Morskie Oko, Puszczą Białowieśką - żubry, Pienny - przełom Dunajca, wskazanie obiektów pozaprzyrodniczych np.: Częstochowa - klasztor na Jasnej Górze, Malbork - Zamek Krzyżacki, Biskupin - stanowisko archeologiczne, Wieliczka - kopalnia soli, Frombork - Wzgórze Katedralne, praca metodą aktywizującą – burza mózgów - „Wpływ turystyki na rozwój gospodarki i na zmiany w środowisku przyrodniczym”;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania	
82	199-200 (2h)	Ochrona przyrody w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> • Formy ochrony przyrody • Występowanie: <ul style="list-style-type: none"> - parków narodowych, - parków krajobrazowych, - rezerwatów przyrody, - pomników przyrody; • Elementy krajobrazu podlegające szczególnej ochronie • Organizacje międzynarodowe działające na rzecz ochrony środowiska np.: Fundacja Greenpeace. • Formy ochrony w mojej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ochrony przyrody, • wskazuje występowanie parków narodowych, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, pomników przyrody, • zna elementy krajobrazu podlegające szczególnej ochronie, • omawia działania człowieka w życiu codziennym w celu ochrony środowiska przyrodniczego; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca ze słownikiem geograficznym: - wyjaśnianie pojęć: park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody, • praca na mapie Polski - wskazywanie wszystkich Parków Narodowych, przykładowych rezerwatów i parków krajobrazowych oraz miejsc występowania najbardziej znanych pomników przyrody np.: Dąb Bartek koło Zagnańska, Dąb Bazyńskiego w Kadymach, Małe Organy Myśliborskie, -góra Rataj. • płyta multimedialna - Ochrona przyrody w Polsce, • omówienie form ochrony przyrody w mojej okolicy np.: rezerwatu, parku krajobrazowego, czy pomnika przyrody, • praca w grupach: • (materiały: 2 mapy ściennię Polski • symbole parków narodowych, materiał mociący – Blu-Tack); - podział na dwie grupy, których zadaniem jest umocowanie w odpowiednich miejscach symboli parków narodowych; - każda osoba z grupy omawia wybrany przez siebie park, zwracając uwagę na elementy podlegające szczególnej ochronie; 	

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
83	201-204 (4h)	Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego i jego skutki. Konieczność stosowania wiedzy przyrodniczej	<ul style="list-style-type: none"> • Źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego. • Zanieczyszczenia przemysłowe i jego skutki zanieczyszczenia, pochodzenia rolniczego • Zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego. • Zanieczyszczenia wytwarzane przez środki komunikacyjne. • Skutki zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego, • wymienia zanieczyszczenia przemysłowe i jego skutki (kwaśne deszcze, hałas, promieniowanie elektromagnetyczne), • omawia negatywny wpływ zanieczyszczeń komunalnych (ścieki, wysypiska), • charakteryzuje zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego (nawozy sztuczne, pestycydy), zbyt intensywne nawożenie gleby obornikiem), • wskazuje przykłady zanieczyszczenia pochodzące ze środków transportu (spaliny samochodowe, substancje ropopochodne, hałas), • zna skutki zanieczyszczenia środowiska; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z słownikiem geograficznym: kwaśne deszcze, smog, eutrofikacja wód, ekran akustyczny, • omówienie źródeł zanieczyszczenia środowiska, • praca z mapą - wskazanie obszarów klęski ekologicznej np.: Górnośląski Okręg Przemysłowy, Okręg Turoszowski, Góry Izerskie, itp., • płyta multimedialna. - zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego w Polsce, • rocznik statystyczny - odczytanie danych dotyczących emisji przemysłowych zanieczyszczeń i odpadów wytworzonych w ciągu roku w poszczególnych województwach, • wykonanie kartodiagramu: - „Zanieczyszczenia środowiska w poszczególnych województwach”, • strona www.zemianatozdroju.pl - wykorzystanie Kalkulatora emisji CO₂ (wyliczy on, jaki mamy wpływ na środowisko, związany ze spalaniem paliw kopalnych; nie tylko z transportu czy mieszkania, ale również z uwzględnieniem konsumpcji towarów przemysłowych, żywności i wszystkich pozostałych sfer życia, uświadomienie, które zmiany w stylu życia mogą dać największe efekty), • wykorzystanie symulatora zmian klimatu, który pomoże dowiedzieć się i zrozumieć. • jak wiele dwutlenku węgla i z jakich źródeł emitujemy? • ile tego gazu pochłona lądy i oceany? • ile dwutlenku węgla pozostanie w atmosferze i jak zmieni się jego koncentracja w niej? • jak długo wyemitowany przez nas dwutlenek węgla pozostanie w atmosferze? • jak uruchomione przez nas sprzężenia zwrotne wpłyną na zmiany klimatu? • jak bardzo, jak szybko i na jak długo wzrośnie temperatura Ziemi? • jak może wyglądać przyszłość Ziemi, gdy temperatura będzie rosła o kolejne stopnie? • jak bardzo powinniśmy zredukować emisje, by uniknąć katastrofy?;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
84	205- 206 (2h)	Zagrożenia prowadzące do klęsk żywiołowych na obszarze Polski.	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaje zagrożeń. • Obszary zagrożone żywiołami. • Skutki zagrożeń. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna rodzaje zagrożeń występujących w Polsce: <ul style="list-style-type: none"> - powódzie, - osuwiska, - huragany, - trąpy powietrzne, - susze, - burze z gradobiciem, - wstrząsy tektoniczne, - lawiny śnieżne w górach. • wymienia obszary zagrożeń, • charakteryzuje skutki występujących kataklizmów, • wskazuje możliwe sposoby uchronienia się przed żywiołami, • solidarność ludzi na obszarach klęsk żywiołowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • praca w pracowni komputerowej: - wykorzystanie zasobów internetowych do wyjaśnienia zjawisk występujących w Polsce, • omówienie rodzajów zagrożeń, • praca z mapą Polski - wskazywanie obszarów klęsk żywiołowych, • omówienie skutków kataklizmów i możliwych sposobów uchronienia się przed nimi, • dyskusja na temat niesienia pomocy w trudnych sytuacjach klęsk żywiołowych, • praca w grupach dwuosobowych przy stanowiskach komputerowych - „Klęski żywiołowe na obszarze Polski” - tworzenie prezentacji multimedialnej wykorzystując dane z Internetu;

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
85	207-208 (2h)	Miejsce Polski w gospodarce światowej.	<ul style="list-style-type: none"> Wskaźniki określające poziom życia społeczeństwa. Produkt krajowy brutto (PKB). Wydobyte węgla kamiennego, brunatnego i siarki – miejsce w Europie i w świecie. Produkcja odbiorników, telewizorów, samochodów, rowerów, papieru, cukru itp. Zbiory pszenicy, ziemniaków, rzepaku, buraków cukrowych. Produkcja mięsa i krowiego mleka. Ilość hodowanego bydła i trzody chlewnej. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wskaźniki określające poziom życia społeczeństwa polskiego, ocenia miejsce Polski w świecie pod względem rozwoju gospodarczego mierzonego wartością PKB, przypadającą na jednego mieszkańca, omawia: <ul style="list-style-type: none"> wydobyte węgla kamiennego, brunatnego i siarki - miejsce w Europie i w świecie, produkcję odbiorników, telewizorów, samochodów, rowerów, papieru, cukru itp., zbiory pszenicy, ziemniaków, rzepaku, buraków cukrowych, produkcję mięsa i krowiego mleka, ilość hodowanego bydła i trzody chlewnej. 	<ul style="list-style-type: none"> zajęcia w pracowni komputerowej, omawianie wskaźników określających poziom życia społeczeństwa polskiego, praca z rocznikiem statystycznym: <ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie danych dotyczących miejsca Polski w świecie i Europie od względem rozwoju gospodarczego mierzonego wartością PKB, przypadającą na jednego mieszkańca, wykonanie diagramu - „PKB w Polsce i w wybranych krajach Europy i świata” , praca z rocznikiem statystycznym wyczytywanie danych dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> wydobyte węgla kamiennego, brunatnego i siarki - miejsce w Europie i w świecie, produkcji odbiorników, telewizorów, samochodów, rowerów, papieru, cukru itp., zbiorów pszenicy, ziemniaków, rzepaku, buraków cukrowych, produkcji mięsa i krowiego mleka, ilości hodowanego bydła i trzody chlewnej, korzystanie z programu Excel - tworzenie diagramów różnych typów do przedstawiania miejsca Polski w Europie i świecie pod względem wydobycia, zbiorów i produkcji różnych wyrobów, metoda aktywizująca - „Rybi szkielet” - „Dlaczego polska gospodarka potrzebuje zagranicznych inwestorów?“,

Lp.	Liczba godzin	Temat zajęć	Treści nauczania	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania Uczeń	Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania
86	209- 210 (2h)	Mój region. Projekt.	<ul style="list-style-type: none"> • Podanie tematu projektu. • Cele projektu. • Zadania prowadzące do zrealizowania projektu. • Źródła, w których należy szukać potrzebnych informacji. • Terminy konsultacji z nauczycielem. • Sposób i czas prezentacji projektu. • Kryteria oceny projektu. 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznaje się z tematem projektu, • zna cele projektu, • wymienia zadania prowadzące do zrealizowania projektu, • wymienia materiały źródłowe, w których należy szukać potrzebnych informacji, • wskazuje sposoby pozyskiwania informacji poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - obserwacje astronomiczne, - obserwacje meteorologiczne, - badania czystości wód i powietrza, - odkrywkę geologiczną, - odkrywkę glebową, • wykorzystanie przyrządów pomiarowych, np.: niwelatora, taśmy mierniczej, wskaźników czystości wody, skali porostowej, • wywiady z ludnością; 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z tematem projektu „Mój region”, • scharakteryzowanie celów projektu, • omówienie zadań prowadzących do zrealizowania tego projektu, • wskazanie materiałów źródłowych: <ul style="list-style-type: none"> - fotografie lub rysunki, - mapy i plany, - wykresy, diagramy, kartodiagramy, - tabele, zestawienia, - artykuły z gazet lokalnych, - informatory i biuletyny wydawanew regionie, - wywiady z miejscową ludnością i przedstawicielami władzy miejscowej (np.: wójt, sołtys, burmistrz), • zawarcie kontraktu między grupą uczniów a nauczycielem, • wskazanie czasu potrzebnego na zrealizowanie projektu, • omówienie miejsca i daty oraz formy (np.: poster na papierze A2) prezentacji po zakończeniu projektu, • zapoznanie ze sposobem i czasem prezentacji, • omówienie sposobu, czasu prezentacji i oceny (ocena ogólna, na którą składa się ocena merytoryczna recenzenta oraz ocena sposobu publicznej prezentacji (obrony), • projekt wykonuje cały zespół z podziałem na grupy: • grupa opracowuje: położenie geograficzne regionu, formy ukształtowania powierzchni, • budowę geologiczną, • grupa opracowuje – klimat, wody powierzchniowe, roślinność i gleby, • grupa opracowuje: zagadnienia gospodarce (rolnictwo i przemysł), formy ochrony przyrody, oraz zanieczyszczenia środowiska i sposoby zapobiegania np. oczyszczalnie ścieków.

LITERATURA

1. Atlas geograficzny. „Polska, kontynenty, świat.”, Wyd. Nowa Era, Wrocław 2009
2. Berne J.: „Zajęcia w terenie”,Wyd. WSiP, Warszawa 1984
3. Chełmicka M., Dobrowolska: „Ścieżka ekologiczna w gimnazjum realizowana metodą projektu”, Wyd. SOP, Toruń 2002
4. Chmielewska G., Świboda J., : „Geografia 1”, Wyd. Operon, Gdynia 2009
5. Czaińska Z., Wojtkowicz Z.: „Aktywne metody w edukacji geograficznej”, Wyd. SOP ,Toruń 1999
6. Encyklopedia PWN „Geografia - Spojrzenie na kontynenty”, Wyd. PWN, Warszawa 2003
7. Flis J.: „Szkolny słownik geograficzny”,Wyd. WSiP, Warszawa 1986
8. Grabowska B., Krynicka-Tarnacka T., Przystarz A.: „Geografia 1. Ziemia i ludzie”. Przewodnik metodyczny,Wyd. SOP, Toruń 2009
9. Kądziołka J., Kocimowski K., Wołonciej E.: „Świat w liczbach”, Wyd. WSiP 2008
10. Książka Nauczyciela, „Planeta Nowa 1, 2”, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2009
11. Książka Nauczyciela 3 „Puls Ziemi”, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2008
12. Krynicka-Tarnacka T., Wnuk G.,Wojtkowicz Z.: „Geografia 2. Ziemia i ludzie”, Wyd. SOP, Toruń 2010
13. Lenart W.: „Pod kłosem czyli prognoza pogody”, NFOŚiGW, Warszawa 2008
14. Łobożewicz T.: „Krajoznawstwo i turystyka w szkole”, Wyd. WSiP, Warszawa 1990
15. Malarz R.: „Planeta 1 Nowa”, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2009
16. Miazga M. i inni „Klimat i energia” Zestaw scenariuszy do edukacji klimatycznej, REC Polska , Warszawa 2009
17. Multimedialny zestaw foliogramów i tablic statystycznych, Wyd. Nowa Era,Warszawa 2009
18. Sobolewska J.: „Przewodnik dla nauczyciela”,Wyd. Operon, Gdynia 2009
19. Winklewski J. „Rysunek w nauczaniu geografii”,Wyd. WSiP, Warszawa 1988
20. „Vademecum, Geografia. Egzamin gimnazjalny 2010”, Wyd. Operon, Gdynia 2009

Magdalena Jankun – konsultant ds. geografii i przyrody w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu.

Nauczyciel geografii z wieloletnią praktyką w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej. Absolwentka Uniwersytetu Gdańskiego - geografii na Wydziale Biologii, Geografii i Oceanologii. Ukończyła studia podyplomowe w zakresie: organizacji i zarządzania oświatą, liczne kursy i warsztaty.

Egzaminator egzaminu maturalnego z geografii, egzaminator sprawdzianu po szkole podstawowej, wojewódzki ekspert przedmiotowy, trener grupy 2000 Wdrażanie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Moderator programów naprawczych. Trener ogólnopolskiego programu *Przedsiębiorczość* - wychowanie przez działanie. Wielokrotny autor, organizator, i przewodniczący Konkursu Geograficznego i Przyrodniczego na etapie rejonowym i wojewódzkim dla uczniów gimnazjum i szkół podstawowych organizowanych przez Warmińsko – Mazurskiego Kuratora Oświaty. Organizator i prowadzący warsztaty dla nauczycieli oraz szkolenia rad pedagogicznych.

Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie
Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych w Olsztynie

www.wsptwp.eu

Akademia
Młodych
Noblistów

Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie założona w 1993 r. decyzją Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 1993 r., to jedna z najdłużej istniejących niepublicznych uczelni humanistycznych w Polsce.

Zajęcia dydaktyczne prowadzone są w 7 miastach Polski; Warszawie (Wydział Nauk Społecznych), Katowicach (Wydział Nauk Społeczno-Pedagogicznych), Olsztynie (Wydział Nauk Humanistyczno-Społecznych), Lublinie (Wydział Zamiejscowy), Szczecinie (Wydział Zamiejscowy), Człuchowie (Wydział Zamiejscowy) oraz Wałbrzychu (Wydział Zamiejscowy).

W swojej bogatej ofercie edukacyjnej Uczelnia proponuje naukę na pięciu kierunkach studiów: pedagogika, socjologia, politologia, filologia angielska oraz praca socjalna. Szkoła posiada uprawnienia do kształcenia na poziomie studiów pierwszego oraz drugiego stopnia. Uzupełnieniem oferty edukacyjnej są studia podyplomowe na wielu atrakcyjnych kierunkach oraz zróżnicowana i bogata oferta dodatkowa, dostępna bezpłatnie w ramach 22 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Główne nurty specjalizacji Uczelni oscylują wokół tematyki europejskiej polityki społecznej, aktywnej pracy społecznej, pedagogiki oraz gospodarki społecznej. Władze Uczelni dokładają wszelkich starań, aby urozmaicić i usprawnić proces kształcenia odważnie wprowadzając nowe technologie komunikacyjne. Obok tradycyjnych form nauczania prowadzone są także zajęcia przy użyciu metod i technik kształcenia na odległość. Studenci WSP TWP mają możliwość zdobycia gruntownej wiedzy i kwalifikacji bez względu na położenie geograficzne i odległość.

Jednym z głównych atutów WSP TWP jest kadra dydaktyczna, którą tworzy zespół ponad sześćset wykwalifikowanych pracowników naukowych. Dzięki współpracy z wieloma zagranicznymi i krajowymi instytucjami edukacyjnymi, WSP TWP zapewnia swoim studentom wykształcenie zgodne z najwyższymi standardami europejskimi. Poprzez projekty modernizujące programy nauczania kadra dydaktyczna WSP TWP wdraża innowacyjne metody nauczania oparte na tutoring, coaching, mentoring oraz promuje postawę przedsiębiorczości akademickiej.

Uczelnia oferuje pracownikom naukowym i studentom doskonałe warunki do twórczego rozwoju intelektualnego. WSP TWP posiada bogato wyposażoną bibliotekę oraz własne wydawnictwo, którego głównym zadaniem jest publikacja prac dydaktycznych, naukowych. Dzięki podejmowanym inicjatywom o charakterze naukowo-dydaktycznym, tj. konferencje, szkolenia, warsztaty, spotkania otwarte, Uczelnia stwarza możliwość poszerzania horyzontów oraz nieustannego rozwoju intelektualnego.

O sukcesie WSP TWP w Warszawie świadczy fakt, że większość absolwentów doskonale odnajduje się na rynku pracy. Ponadto wysokie lokaty w rankingach oraz raportach edukacyjnych świadczą o ugruntowanej pozycji Uczelni, która jest ważnym ośrodkiem inspirującym młodych ludzi.

AKADEMIA MŁODYCH NOBLISTÓW

Ul. Sikorskiego 23, 10-088 Olsztyn

Tel. (89) 542 42 25

akademia@wsptwp.eu

www.akademiamlodychnoblistow.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja jest współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego